

GRAFIKAI SZEMLE

SAKFOYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HÍVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 15-én.

Kiadóhivatal:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betüöntődék a magyar korona országainak területén.

(Az időközben előforduló változások szíves bejelentését kérjük.)

BUDAPESTEN.

KÖNYVNYOMDÁK:	Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet. Zöldfa-utca 43.	Kanitz C. és Fiai, Vadász-utca 26.	Bielitz B., Király-utca 6.	Zeisler M., István-tér 17.
I. KERÜLET (VÁR.)	Neuwald Illés, Gránátos-utca 8.	Kaufmann József, Dorotya-u. (Wurm-udv.).	Brózsza Ottó, Váci-körút 17.	VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS).
Magyar Kir. Államnyomda, Nándor-tér 1.	Országgyűlési Értesítő Nyomdája, Gránátos-utca 1.	Kertész József, Mária Valéria-utca 11.	Fritz Ármin, Révay-utca 2.	Bartalits Imre, Eszterházy-utca 12.
Egyetemi nyomda, Iskola-tér 1.	Pallas, irodalmi és nyomdai részvénytársaság, Kecskeméti-utca 6.	Kollmann Fülöp, Arany János-utca 34.	Galitzenstein J., Vörösmarty-utca 32.	Fried S., Stáció-utca 4.
II. KERÜLET (VIZIVÁROS).	Pardavy József, Gránátos-utca 10.	»Kosmos« műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t. Nádor-utca.	Gutenberg-Nyomda, Gyár-utca 31.	Rózsa Kálmán és neje, Szentkirályi-utca 30.
Bagó M. és Fia, Ponty-utca 4.	Poldini Ede és Társa, Ferencz József-rakpart 17.	Légrády Testvérek, Nádor-utca 7.	Kunusy Vilmos és Fia, Gyár-utca 34.	IX. KER. (FERENCZVÁROS).
Heisler József, Várkert-rakpart 1.	Rudnyánszky Antónia, Papnövelde-utca 8.	Löw Ede, Béla-utca 1.	Lobl Dávid, Andrássy-út 19.	Engelmann M., Lónyay-utca 7.
Müller K. (Münster K.), Fő-utca 20.	Schlesinger Ignác, Rostély-utca 2.	Márkus Samu, Dorotya-utca 5.	Mahrer Testvérek, Szerecsen-utca (államv. nyugdíjint. palotája).	Wodianer Soma, Üllői-út 23.
Wacker F., Lanczhid-utca 17.	Schmidl Sándor, Magyar-utca 6.	Pesti Könyvnyomda-Részvény-Társaság, Hold-utca 7.	Markovits és Garai, Lázár-utca 17.	X. KER. (KÖBÁNYA).
III. KERÜLET (Ó-BUDA).	Várnai Fülöp, Sarkantyús-utca 5.	A Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája, Dorotya-utca 14.	Mezei Antal, Mozsár-utca 8.	Első kőbányai könyvny. (Kertész J.)
Wimmer Márton, Serfőző-utca 10.	Weissenberg Ármin, Muzéum-körút 21.	Pollák M. Miksa, Nagy korona-utca 20.	Nagel István, Nagymező-utca.	BETÜÖNTÖDÉK:
IV. KERÜLET (BELVÁROS).	Wodianer F. és Fiai, Sarkantyús-utca 3.	Preszburger Frigyes, Arany János-utca 21.	Neumayer Ede, Szerecsen-utca 33.	Államnyomda, I. vár, Nándor-tér 1.
Anglo-Nyomda (Kohn F.), Gránátos-utca 20.	V. KER. (LIPÓTVÁROS).	Quittner József, Váci-körút 18.	Posner K. Lajos és Fia, Csengery-utca 31.	Athenaeum, IV., Ferencziek-tere 3.
Athenaeum, irod. és nyomdai részv.-társaság, Ferencziek-tere 3.	Bendiner A., Arany János-utca 18.	Schlenker és Kovács, Akadémia-utca 7.	Rigler J. E., Rózsa-utca 55.	Első Magyar Betüöntőde Részvénytársaság, VI., Desseffy-utca 32.
Buschmann Ferencz, Koronaherczeg-utca 8.	Birkholz és Vayda, Nádor-utca 19.	Schlesinger és Kleinberger Nagykorona-utca 15.	Schwartz Jakab, Ó-utca 3.	Egyetemi nyomda, I. vár, iskola-tér 1.
Franklin-Társulat, magy. irod. int. és könyvny., Egyetem-utca 4.	Burián M., Váci-körút 10.	Weismann (sz. Laszk) E., Nádor-utca 18.	Ullmann József, Teréz-körút 3.	Fischer és Mika, VII., Király-utca 83.
Fanda József, Aranykéz-utca 5.	Czettel és Deutsch, Bálvány-utca 12.	VI. KER. (TERÉZVÁROS).	VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS)	Franklin-Társulat, Könyvnyomda r.-t., IV., Egyetem-utca 4.
Gansel Zsigmond, Sütő-utca 6.	Hornvánszky Viktor, Arany János-utca 1.	Beck F., Révai-utca 8.	Deutsch J., Károly-körút 7.	Pallas, IV., Kecskeméti-utca 6.
Goszler Gyula, Aranykéz-utca 1.	Hungaria Könyvnyomda és kiadó-üzlet, Váci-körút 34.	Budapesti kiadó- és könyvnyomda-szövetkezet, Kemnitzer-utca 1.	Garai Mór, Dohány-utca 1.	Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság, V., Hold-utca 7.
Hedvig S., Károly-körút 22.	Kálmán M. és Társa, Nagykorona-utca 5.		Hunnia-Könyvnyomda. (Tulajdonos: Münz M.) Rombach-utca 1.	
			Toldy-Könyvnyomda, (Schwarz Sámuel) Dohány-utca 14.	

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Ada. Berger Adolf.	Csongrád. Schwartz Sándor. Silber Jánosné.	»Pannonia« könyvnyomda (Tulajd. Hager és Hár). Polgár Bertalan.	Kolozsvár. Ferdinánd, Gombos és Sztupjár. »Ellenzéke« nyomdája. Gámán János örökösei. »Közművelődése« nyomda. Lehmann és Baldi. »Magyar Polgár« nyomda. Poltz Albert. Stratzinger G.	Munkacs. Blayer Pinkász. Farkas Kálmán. »Kárpát« könyvnyomda.
Alsó-Kubin. Schneider Dezső.	Csorna. Neumann Samu.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Komárom. Ziegler Károly. Ozv. Krausz Ignáczné. Spitzer Sándor.	Muraszombat. Grünbaum S.
Alsó-Lendva. Bozsay P.	Czegléd. Piros J. és Társa. Sebők J.	Gyula. Dobay János. Kohn Adolf.	Körmend. Részvény-nyomda.	Nagy-Atád. Grünberger A.
Apatin. Szavadil József.	Debreczen. »Debreczeni Ellenőre« ny. Kutassi Imre. »Debreczen« nyomda- részvény-társaság. Pongrácz Viktor. Városi nyomda. Ifj. Gyürky Sándor.	Gyulafehérvár. Püspöki nyomda. Voltz H.	Körmöczbánya. Jörges A. özv.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály.
Arad. Aradi nyomda-társaság. Bloch H. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskát Miksa. Román gör. kel. egyház- megye nyomdája. Róthy Lipót és Fia. I. aradi amerikai győrs- sajtónyomda.	Deés. Demeter és Kliss. Rosenstein Mayer.	Hajdu-Szoboszló. Plón Gyula.	Közseg. Feigl Frigyes. Feigl Gyula.	Nagy-Becserek. Gresics I. Jokly J. Pleitcz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.) Scheinberger Ignác.
Abrudbánya. Pollitzer Lázár.	Detta. Heldenwanger J.	Hajdu-Böszörmény. Maróczy M. József.	Kúla. Berkovics Márkus.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Aranyos Maróth. Részvénynyomda. (Felszá- molás alatt.)	Déva. Hirsch Adolf. Kroll és Társa.	Halas. Prager Ferencz.	Kun-Szt-Márton. Sima F. főlkja.	Nagy-Röcze. Künstler Soma.
Baja. Kollár Anta és Fia. Nánay Lajos. Streinitz Gyula.	Devecser. Rosenberg Zsigmond.	Hátszeg. Stern M.	Kun-Szt-Miklós. Bors K. Léva. Nyitrai és Társa.	Nagy-Szent-Miklós. Wiener Nathán.
Balassa-Gyarmat. Halyák István. Kék László.	Ditró. Ditró és Szárhegy közs- gek nyomdája.	Hódmező-Vásárhely. »Hungaria«-nyomda. Kanitzer G. Lévai Fülöp.	Lippa. Gercsek József. Zách József.	Ó-Széplak. Nyitavölgyi Gazd. Egyle- nyomdája.
Balázsfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Dombovár. Első dombovári könyv- nyomda és papírszergyár.	Holics. Hotascha J.	Liptó-Szt.-Miklós. Steier Izidor.	Nagy-Enyed. Wokál János.
Bártfa. Bleier M.	Dunafüldvár. Schwarz Manó.	Huszt. Neufeld S.	Lőcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Singer Lipót. Wajdics és Daniellsz. Weiss L. és F.
Battonya. Gaál Vilmos.	Egor. Érseki Lyc. Nyomda. Kohn Dávid.	Igló. Schmidt József.	Losonc. Kármán részvény-társaság Roth Simon.	Nagy-Károly. ifj. Róth Károly. Sarkady Nagy Zsigmond és társa. Turóczy Zsigmond.
Békés. Povázsay Testvérek.	Eperjes. Kosch Árpád.	Ipolyság. Neumann József.	Lugos. Traumfellner Károly. Wenczell J. és Fia.	Nagy-Kikinda. Kiadói nyomda. Radák János. Milenkovits István.
Békés-Csaba. »Corvina«-ny. (Szihelszky József). Lepage Lajos. Povázsay Testvérek.	Érsekújvár. Winter Zs.	Jászberény. Brünauer Adolf. Hay Géza.	Magyar-Óvár. Czeh S.	Nagy-Kőrös. Ottinger Ede.
Besztercze. Botschar T. Orendi Károly.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Kabold. Deutsch Mózes.	Makó. Gaál és Gömörý. Neumann József.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Beregzsász. Farkas K. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Juhász Piroksa.	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. Lászky János. Tábor Adolf.	Kalocsa. Holmayer Ferencz. Malatin Antal.	Malaczká. Wiesner testv.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab. Adler Jakab.
Besztercebánya. Machold F. Singer Jakab.	Fehértemplom. Wunder J.	Kaposvár. Hagelmann K. Jancovics Gyula. Kéthelyi Miksa. Magyar J.	Mármaros-Sziget. Részvény-nyomda. Vider Mendel. Balásy L.	Nagy-Szeben. Kraft Vilmos. Drotleff József. Institut tipografic. Reissenberger Adolf. Román püspöki könyvny.
Bicske. Lederer Sándor.	Felső-Eőr. Schodisch Lajos.	Kapuvár. Buxbaum József.	Maros-Vásárhely. Ev. ref. Collegiumnyomda. Róm. kath. leányiskola könyvnyomdája. Grün Vilmos. Pollák T.	Nagy-Szt.-Miklós. König Salamon.
Bonyhád. Özv. Fein Teréz.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Karánsebes. Obrehoja Antal. Püspöki nyomda.	Mátészalka. Weisz Zsigmond.	Nagy-Szabolcs. Schwartz Béla.
Brassó. Gótt János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Th. »Közművelődése«-nyomda.	Fiume. Battara P. Chuceulin & Co. Jerouscheg G. Karletzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litogra- fico Fiumano. Ivan Kušar.	Karczag. Szódi S.	Medgyes. Reissenberger G.	Nagy-Tapolcsány. Piatzko Gy.
Brezsnóbánya. Kreisler J.	Fogarás. Thierfeld Lipót.	Kassa. Özv. Lipóczy Józsefné. Bernovics G. Ries Lajos. Werfer Károly.	Mezőtúr. Gyikó Károly.	Nagy-Várad. Pauker D. Berger Samu. Guttman V. Lang József. Freund J. Laszki Ármin. Naschitz Gyula. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adolf. »Szigliget« nyomda.
Buziás. Ullmann F.	Galánta. Német Gyula.	Kecskemét. Szilády László. Tóth László. »Pannonia«-nyomda.	Mindszent. Goldstein Mór.	Német-Palánka. Kristofek.
Csáková. Chudy Testvérek.	Galgóc. Steiner Adolf.	Készmárk. Sauter Pál.	Miskolcz. Forster Rezső. Wesselényi G.-né. Stamberger Bernát.	
Csáktornya. Fischl Fülöp.	Gyergyó-Szt.-Miklós. Szabó L.	Keszthely. Nobel J. Farkas J.	Módos. Staitz György. Zeiser J.	
Cservenka. Spannagel J.	Gyoma. Knerr Izidor.	Király-Helmecz. Klein József.	Mohács. Blandl János.	
Csiksomlyó. Ferenczrendi nyomda.	Gyöngyös. Braun Bert. Herzog A. E. Kohn L. Kohn Mór.	Kis-Czell. Menyhért Julia.	Moór. Engländer Jakab.	
Csikszereda. Györgyjakab Márton.	Győr. Fischer István és F. utóda: Nitsmann József. Surányi János.	Kézdi-Vásárhely. Szabó A.		
		Kiskún-Félegyháza. Ronezay József.		
		Kis-Martón. Dyk Ede.		
		Kisvárdá. Berger Ignác.		

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 15-ÉN

II. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1892 JUNIUS

6. SZÁM

Nemzetközi zene- és színművészeti kiállítás Bécsben.

A »Fin de siècle«, ez a nehéz beteg, ismét áldozhat szenvedélyének. Ismét kiállítást rendeztek a jó bécsiek, hogy Ausztria dicső fővárosába csalván az idegenek ezreit, azokat a lehető legszebb módon kifosztogassák.

És mégis nem lehet a kiállítások rendezését feltétlenül kárhozatni. Bár gyakran kevésbé felelnek meg a célnak, melyet maguk elé tűztek, mégis elősegítik a különböző nemzetiségek érintkezését és egymáshoz való közeledését; nagyobb-fokú tevékenységre kényszerítik az ipart és kereskedelmet, emelik a forgalmat és ha az emberiség egyik osztályát meg is károsítják, bőven kijut a haszonból mindig a másik osztálynak, mi által az érték-fogyás kikerültetvén, az egyensúly meg nem inoghat.

Sajnálatos tény azonban és az utóbbi évek eléggé tanuskodnak arról, hogy egyes nagyobb városok a kiállítások rendezését már csakis tisztán és egyedül üzleti szempontból eszközlik; hogy szem előtt tévesztik, miszerint minden egyes kiállításnál egy magasabb erkölcsi, hogy úgy mondjam, eszményi cél felé kell törekedni és csak ez után jön tekintetbe a dolog materialis oldala. Így történik aztán, hogy a hevenyében összezsapott, de azért nagy hängen hirdetett kiállítás inkább zsbivásárhoz hasonlít, mint egy, az ipart előmozdító nemes institutiohoz.

A bécsi zene- és színművészeti kiállításnak csak kisebb fele érdemi meg a szemlélő érdeklődését, minthogy a kiállítás túlnyomóan nagyobb része a vendéglőknek, kostoló csarnokoknak stb. van fentartva.

A mi a zene- és színművészet szellemi productumait illeti, meg kell adni, hogy azok meszterileg vannak csoportosítva és messze felülmulják gazdagságban és tartalmasságban a néhány évvel ezelőtt Budapesten rendezett hasonló kiállítást. Beethoven, Mozart, Liszt, Wagner, Haydn

stb. stb. számtalan kéziratát, hangszerét, dolgozószobáik berendezését stb. stb. gyönyörű egymásutánban és stylszerű rendezésben szemlélhetjük. Kíváncsiságunk a keleti népek, továbbá a chinaiak, japánok, amerikaiak és egyéb nemzetek által használt hangszerek iránt is szemlélhetőleg ki lesz elégitve.

Egészen másképp áll azonban a dolog a *zenei sokszorosító* ipar tekintetében, a mely egyik kiegészítő alkatrészét képezi a kiállításnak. A *hangjegymetszés* és az ezt sokszorosító *litografia* oly silányul van képviselve, hogy a kiállításnak grafikai szempontból való leírása ugyszólván a lehetetlenségek sorába tartozik. A laikus sem találja meg azt, a mi a színek változatossága, a tárgyak sokfélesége és azok észszerű váltakozásban való csoportosítása által gyönyörködtetné!

A kiállítás területén elhelyezett Emil Berté & Comp. bécsi zenemű-kiadó cég pavillonja egyesíti a zenemű-nyomdák és zenemű-kiadók legnagyobb részét. Itt találjuk a lipcei Röder, Geidel, Breitkopf és Härtel, a bécsi Eberle és társa hangjegy-nyomdák kiállításait.

Fájdalom! nagyon csalatkoztunk várakozásainkban. E nagy cézegektől egészen mást vártunk volna. Azt gondoltuk, hogy alkalmunk lesz ismereteinket gyarapítani, hogy a hangjegy-metszés avagy a hangjegy-nyomásterén valamelyes újítással fogunk találkozni, vagy legalább is a meglevő ismereteket a lehető legtökéletesebb mértékben alkalmazva, remek kivitelű munkákat gondoltunk feltalálhatni. Mindebben adósaink maradtak. E cézek mind megelégedtek azzal, hogy néhány zeneműnek címlapját kiakasztva, silány képét nyujtsák egy másod-, harmadrangú műintézet termelőképességének. Pedig egytől-egyig elsőeknek ismert firmák, melyektől joga van követelni a szakemberek nagy körének, hogy a dolgok szakszerű tanulmányozására, az öntudatos modern munka fejlesztésére, új dolgok produkálására legalább némi kis figyelmet fordítsanak és ennek a nyilvánosság előtt való megjelenésök alkalmával tanuságát adják.

Legnagyobb hűhót csapta a bécsi Eberle és társa cég. Hónapokkal a kiállítás megnyilta előtt már az összes bécsi lapok kürtölték, hogy Eberle a közönség szemei előtt fog hangjegyeket lemezekre vésni, azokat a köre átvinni és ott a kiállításban felállított litogr. gyorsajtón mindjárt ki is nyomni. Valóban szerfelett megörültünk, midőn erről tudomást szereztünk, mert hiszen mi szerény magyarok a felvilágosodott praktikus németektől mindig szeretünk tanulni. Talán ettől ijedtek meg Bécsben. Mert bizony nem történik a kiállításon semmi. Ott áll ugyan az emberi találékony ész által formába öntött vastömeg, de a gép mozdulatlan; metszőknek, nyomóknak se hire, se hamva; minden élettelen, kihalt, egyhangú. A síri csendet nem zavarja a közönség ajkáról ellebbenő egyetlen »Ah« sem, mert bizony a kiállított néhány címlap oly egyszerű, oly közönséges és mindennapi, hogy találkoztunk mi édes hazánkban is ily címlapokkal még minek előtte két hangjegy-metszéssel dicsekedhettünk volna. Hát címlapok nyomása az egyedüli feladata egy hangjegy-műnyomdának? Hisz maga a hangjegyek metszése is — akár a szedés — számtalan alakú és nagyságú lehet. Hangjegy-papíros vagy harminczféle létezik már szerény ismereteink kis országában is! Hát még mennyiről tudhatnak azok, a kik már hosszú évtizedek óta foglalkoznak e szakmával. Azután még a címlapoknál is előfordul, hogy azokat szedik avagy megrajzolják, hogy színekben avagy egyszínűen nyomják. Mindennek nyomát sem találhatjuk és csakis a Rotunda — a kiállítás központi főépületének — északi sarkában hatalmasan kiterjeszkedő egyik budapesti hangjegy-nyomda kiállítása tesz eleget a fentemlített követelményeknek.

A bécsi kiállítás reánk, szakemberekre nézve legfeljebb azon szempontból érdekes, hogy ott megláthatjuk azt, hogyan *nem* szabad kiállítanunk.

Talán egy dolog van, a mely ujságánál fogva vonzó, a mely nagyszerűségénél fogva megérdemli mindnyájunk bámulatát. Ez a »Pesti k. r. t.« a Rotunda egyik sarkában elhelyezett kiállításának szomszédságában szemlélhető hangjegyszedő-gép, Wagner János bécsi zenetanár felfedezése. A gépről feltalálja sok minden szépet mesélget, a midőn elmondja, hogy találmánya által a \sharp , \flat és \natural jelek feleslegessé válnak, hogy a kóták külön megtanulása elesik, hogy a taktusok beosztása helyesebb, a zene tanítási módszere egyszerűbb lesz, hogy a hangjegyek ára olcsóbb és az à vista olvasás sokkal könnyebb.

Mindezt azonban egyelőre be nem bizonyíthatja, minthogy még nem sikerült elnyernie a

hatósági engedélyt a gép megindításához. Oh bölcs német észjárás!!!... Meglehet, hogy e géppel még behatóbban foglalkozhatunk, ha majd valamikor augusztusban az üzembevételre megjön az engedély.

Dr. F. Zs.

Modern accidens-munkák.

1. Mit értünk »modern« alatt?

A tipografiai accidens-munkáknak és azok előállítási módjának immár megvan a maguk »történelme«. Megvan — részben szívesen elfelejtett — multja, virágzó jelene és remélhetőleg ép oly termékeny jövője. — A könyvnyomdászat mint műipar, manapság bátran sorolhatja magát az első helyen lévők közé, ennek oka pedig abban található, hogy mindjobban sikerül kibontakoznia azon túlzásba vitt exclusivitásból, melyet a szabályokhoz és rendszerekhez mereven ragaszkodó szakemberek nagy előszeretettel ápoltak és most már teljesen alkalmazkodni tud a mindennapi élet gyakorlati szükségleteihez. És minél nagyobb előszeretettel fog figyelni a változékony művészi élet érütéseire és minél inkább fog törekedni az utóbbit a rendelkezésére álló módon és eszközökkel visszaadni, annál dúsabb gyümölcsöt hozónak fog bizonyulni a jövőben úgy szellemi, mint anyagi tekintetben.

Azon utat és módot tehát, melylyel a nyomdai accidens-munkák készítésénél magunkat a mindenkoron uralkodó napi-ízlésnek alárendeljük, »modern«-nek kell neveznünk. Ez fejezheti ki legjobban eme annyira tágkörű fogalmat. És mellé fogjuk tehetni rendszerint a díszes, »elegáns« előnevet is. Az »elegancia« — teljesen hasonlóan a »modern«-hez — chamäleonszerűleg változékony; a mai fenegyerek által büszkén viselt új, újabb és legújabb szabású ruhák ép úgy át fognak alakulni valamely legislegújabb módszer szerint, mint a hogy eljön az az idő is, midőn a modern írók realizisztikus iskolája majd kevesebb »igazságot« fog keresni.

Bárha, az accidens-szedő nem is fogja eszméit a ruhakereskedésekben vagy Ibsen-féle drámákból meríteni, még sem árt az ítélő ész ilyen drasztikus ellentétekkel, hogy úgy mondjuk, kissé kiélesíteni. Ezek megtanítanak rá, hogy bármit teremtsünk is, annál az egyedüli irányadó az lehet, hogy »modern«-e? Mit ér az, ha állandóan a magas régiókban mozgunk, midőn az uralkodó ízlés könnyebb, emészthetőbb dolgokat kíván?

Ezért tehát nem is oly egészen czélnélküli kérdés az, hogy: Mit értünk »modern« alatt? mit nevezünk különösen a könyvnyomdászatnál »modern«-nek?

Az utolsó nagy korszak, mely részben még most is uralkodó — az úgynevezett »stylszerű körzeteké« volt. A mit e tekintetben — különösen Németországban — eddig produkáltak, minden időkre csodálatra méltó fog maradni. Nincs az a styl — úgy a műiparban, mint általánosságban, melyet a könyvnyomdászat szolgálatában föl ne használtak volna. Sorra vették az egyiptomi, assíriai, görög és ó-keresztény, azután a mór, bizanczi és román stylt, az ir, a góth és germán izlést s tovább, felhasználva a tág mezéjű renaissance-stylt, barock és rococo kiágazásaival, végül a kínai és japáni stylt; nem volt szabad egynek sem hiányozni! — — S ezek ma már mind túlhaladott dolgok, a jelen uralkodó planétája a *naturalizmus*.

Igen, a naturalisztikus ékítő anyag jelenleg legnagyobb győzelmeit ünnepli. És tökéletesen mindegy az, hogy mily elnevezés alatt lép föl, hogy »szabad irány«-nak hívják-e, vagy »angol«, sőt »amerikai« módszernek is nevezik. A jellegzetes mindig csak azon naturalisztikus felfogás fog maradni, mely úgy az ékítő anyag részleteiben, mint az egész tervezetben nyilvánul. A mi a modern irodalomban a materializmus, a képzőművészetben a realizmus, az a tipografiai ékítőményeknél — bocsnát a büszke összehasonlításért — a naturalizmus.

S hogyan történt e nagy változás? Meglepőleg és talán még sem így; legalább azokra nézve nem, a kik a művész-élet folyását már előbb is figyelemmel kísérték és kik talán ama szerencsés helyzetben voltak, hogy a tipografiai főhelyek szellemi műhelyeibe betekintést nyerhettek.

Hát biz' az úgy történt, hogy az előbb föl-sorolt középkorbeli és újabb styl-ek a könyvnyomdai anyagoknál is túl lettek hajtva; maga az architektúra is erős támadásoknak volt kitéve, — a stylről style való ugrálás sorozata, úgy látszott, ki van merítve. Ekkor aztán átkeltek a tengeren, magukkal vittek a dollárok hazájából egy kis elevenséggel párosult merészséget és kikötöttek Japán és Kína partjain. Visszafelé ellestek valamit az angolok eredetiségéből — és a műipar meg volt mentve. Nem kell azonban azt hinnünk, hogy most már (azaz 5 évvel ezelőtt) egyszerűen elkezdtek a japáni és kínai izlést másolni; korántsem; az európai kontinens betűöntői csak *tanulmányozták* az említett négy csinos extremitást s konstruáltak belőle egy új — mindenesetre európainak nevezhető naturalisztikus irányt. A *vignetta* korszaka fölvirradt

és azóta mind magasabbra emelkedik napja a könyvnyomdászat egén.

A naturalizmus kezdete szerény, egészen szerény volt. Néhány madár, egy-két ágacska, egy csokor-sarokdész, miniatúr tájkép, ezekhez pár fekete angyalka és kobold: ezek valának kezdetei a könyvnyomdászati naturalizmusnak. A csemete azonban növekedett s ma már egy hatalmas fa, számtalan ágakkal, mely közül néhány már magában véve is egy különös egésznek tekinthető.

A gazdasági tájképeket ábrázoló különböző léczek és sarok-vignetták különösen hihetetlen gazdagságban produkáltak; ezekhez társulnak a számtalan jelképes és allegorikus alakzatok és tovább egész seregei a repülő-állatoknak. Minden sarjadzik és virágzik. Valósággal úgy tűnik fel, hogy az évek hosszú során át — mely korszaknak érdemeit azonban korántsem akarjuk kisebbiteni — a stylszerűség nehéz békóiba vert szellemnek hangos felujjongása ez a sok kedves, könnyed, természetes csecsebecse, mely lépten-nyomon új és új alakban tárul elénk.

Akár akarjuk, akár nem: a naturalizmus *jelenleg* modern. Nincs az az előállítási mód, mely annyira megfelelné a jelenlegi mindennapos művész-életnek, mint a vignetta. És miért is idegenkednénk ezen tény elismerésétől? Minek terheljük agyunkat szőrszálhasogató gondolatokkal? És ha egy magában véve ugyan helyes nézet azt tartja is, hogy a természet féktelen utánzása eddig még minden művészi korszaknak megadta a halálos döfést: miért ne lehetne mindamellet a modern naturalizmus egészséges szelleme azon helyzetben, hogy forrásainak kimerítése után saját magából képezzen ismét egy éppen oly egészséges styl-irányt. És ez okvetlenül be fog következni, sőt már most láthatók a kezdetnek gyöngé csirái, ha a művészet birodalmában itt-ott fölmerülő bizonyos jelenségek — melyeknek szellőztetése talán még korai volna — nem csálnak.

Jelenleg a naturalizmus uralkodik és ezt mindenkinék, ki visszafelé haladni nem akar, el kell ismernie.

Természetes, hogy nem elég erre nézve, miszerint a könyvnyomdász most már gyorsan néhány vignettát vásároljon; már jóval előbb mondtuk, hogy a naturalisztikus felfogásnak úgy a felhasználandó anyag egyes darabjain, mint az egész accidens-munka tervezetén vissza kell tükröződnie. Amint hogy nem lehet a rokokot csúcsos ívekben, a góth izlést pedig kínai czifraságokkal kifejezni: ép úgy meg kell világítanunk a naturalizmusnak elvét már összkoncepziójában a modern accidens-munkának.

Nem is szükséges e tekintetben, hogy az accidens-szedő stylszerű minták után dolgozzék; a naturalisztikus készítési mód oly gazdag motívumokban és technikai sokoldalúságban, hogy a gyakorlott nyomdász nem is gondol arra, miszerint már ismert dolgokat utánozzon. Ezt azért jegyezzük meg, mert ezen előállítási módnak is épp úgy meg vannak már különböző »irányai«, vagy kezelési sajátságai, mint a hogy meg voltak ezek rövid idővel ezelőtt az úgynevezett stylszerűség korában.

A már említett »szabad« iránynyal lett először a naturalizmus derekasan kiképezve, ezen iránynyal, mely részben nagyon is túlhajtott szabad elrendezéseket engedett meg magának; némely szaktárs valóban azt is hiszi jelenleg, hogy minden munka, mely nem a négyszögletes keret-chablon szerint van szerkesztve, a »szabad« irányhoz tartozik. És mégis részben igen nagy különbség létezik a modern munkák között. A jelenlegi nyomdai termékek beható ismerője nem igen kell, hogy kutasson az impressum után: mert, legalább országok szerint, már maga a munka mutatja meg világosan keletkezési helyét. Téves nézet volna azonban, a jelenlegi accidens-szedő valamely alárendelt természetű sajátságát, mint egyedül modern dolgot állítani oda és ennek utánzását prédikálni. És ha előbbi, valamint jelenlegi füzetünkben is (Hornvánszky-féle melléklet) hozunk oly accidens-munkákat, melyek a »modern« jelzőre igényt tartanak; valamint ha jelen cikkünk folytatásában ezek fölött közelebbi részletekbe bocsátkozunk, korántsem akarjuk ezzel azt mondani, hogy kizárólag csak az ezen genre-ben készült munkák lennének modernekek.

Kulbe.

(Folyt. köv.)

Régi könyvnyomdászok bérviszonyairól.

I.

A magyar nyomdász-társadalom intelligensebb része előtt, több eszményi óhajtás (magyar styl, nyomdászok kézikönyve stb.) mellett, szerintem nem utolsó helyen állhat oly munkának a megalkotása, mely szakmánknak a hazában való meghonosításától kezdve, annak időnkinti fejlődése és hanyatlása okairól, valamint, a mennyire a gyér adatok mellett lehetséges, munkásainak díjazása s egyéb társadalmi viszonyairól is a multban — világos képet nyujtana. Ballagi Aladárnak tizennégy év előtt megjelent enemű munkája alapvető e tekintetben s bár

kiváló gonddal és szeretettel dolgozta föl tárgyát, mint maga a t. szerző az előszóban mondja, csak vázlat gyanánt, egy nagyobb munka megírásának zálogául kívánja tekintetni.

Óhajtandó, hogy ez ígéret minél előbb teljessüljön s az övéhez hasonló hivatott erő állitana maradandó emléket a hazai nyomdászat multjának!... Addig azonban iparkodjunk kivált régibb, nevezetesebb nyomdáinkról minden hiteles szóbeli hagyományt, de még inkább azoknak működésére és beléletére vonatkozó minden nevezetesebb okiratot a feledésből kiragadva, szaklapjaink útján nyilvánosságra bocsátani. Sok értékes anyag heverhet így elfeledve, mely esetleg régibb nyomdászaink munka- és bérviszonyaira is világot vethet. Azt hiszem, kevés cégtulajdonos vagy vezetőség tagadná meg ilyenek nyilvánosságra hozatalát, ha az illető személyzetből egyik-másik szaktársunk ez iránt megkeresné s a beküldés vagy közlés nem épen oly terhes munkájára vállalkoznék. Az anyag ily módon fölszaporodva, egy helyre gyűlne s a kiválogatást és fölhasználást megkönnyitené, az illetőknek pedig megszerezné azt a tudatot, hogy egy-egy tégladarabbal ők is hozzájárultak a nagy munka létesítéséhez.

Firtinger barátom útján, kinek fáradhatatlan buvárkodása következtében nem egy téves adat nyert helyreigazítást nyomdásztörténetünkben, több régi irat került kezemhez, melyek közül egyik-másik valóban megérdemli a »beszélő okirat« jelzőjét, más szóval, az abban foglalt eseményeket igen élénken, lehető részletességgel tárgyalja. Érdekességüket növeli az a körülmény, hogy egyik régi, nevezetes hazai nyomdánk száz év előtti beléletével s különösen bérviszonyaival foglalkoznak. A midőn alább ez iratokat ismertetném, nem mulaszthatom el mindenek előtt az illető intézet t. vezetőségének azok átengedéseért e helyen őszinte köszönetemet nyilvánítani.

* *

*

Az 1561 óta virágzó s a magyar protestantizmusnak s magyar tudományosságnak oly hatalmas előmozdítója, a Debreczen városi nyomda, fényes multja mellett, nem egyszer a végmegsemmisüléshez közel álló viszontagságon ment keresztül. Így 1704-ben, II. Rákóczi Ferencz szabadságharcza idejében, Herbeville német tábornok csapatjai a várost megszállották s a többek között a nyomdát is, a legnagyobb vandalizmussal elpusztították. A városi jegyzőkönyv szerint a kár négy ezer forintra rugott, a mi akkoriban bizony nagy összeg volt. A nagy költséggel újonnan fölszerelt nyomdát iparkodtak

aztán ismét virágzóvá tenni, a mi kiváltképen Miskolczi Ferencz művezetése alatt, 1715-től 1723-ig szépen sikerült is. Miskolczi Debreczenben s az akkoriban nem kevésbé híres lőcsei nyomdában tanult. 1716-ban a városi tanács által a hollandi Leydába küldetett, hogy ottan a Cspikés Komáromi György által fordított bibliának már előbb folyamatban volt kinyomatására ügyeljen.* Az ő, valamint utódjainak gondviselése alatt a nyomda folytonosan gyarapodott, bár nem kevés zaklatásnak voltak kitéve, a nyomdának zsibbadását czélba vevő akkori kormány szigorú rendeletei által. Nagymérvű szerencsétlenség érte az 1790-ki nagy tűzeset alkalmával, mikor a nyomda épülete, minden fölszereléssel együtt, porrá égett. A város azonban a nyomdát nem sokára újonnan fölszerelte, mely aztán előbb Huszti Riskó Sámuel (1790—1797), később Szigeti Mihály (1797—1804) művezetése alatt csakhamar előbbi fejlődését elérte.

Az előbbi művezető, Riskó Sámuel, idejéből származik a fönnebb említett iratokból kettő, melyek közül az egyikben, 1792 január 12-éről keltezve, a nyomda négy tanulója, mint a T. N. Tanátsnak »legkisebb szolgálai«, ruhábeli illetményük teljes kiszolgáltatásáért folyamodnak. Ezek szerint lett volna, öt évi tanulás mellett, a többek között az első két esztendőre egy guba, egy pokrócz, harmadikra dolmány és lábpli, negyedikre mente és öv, ötödikre 30 rénus forint.** A művezető azonban úgy informálta a tanácsot, hogy a 30 r. forint mellett a mente elesik, mivelhogy ő is ott tanult és neki sem járt. A folyamodók tehát újrolag, még pedig nem is valami meghunyászkodó hangon, keresték a tanács előtt igazukat.

Újrolagos vizsgálat után, visszafelé menve a számadásokban 1762-ig, 1792 július 30-áról keltezve, a tanács megbízottai a következő jelentést tették: »Ugy látszik, hogy az Inasok Ruházattya esztendőnként közönségesen volt 2 pár Fejér Ruha, 2 pár tsizma, 1 nadrág, mely nekik az 5 Esztendő alatt adódott minden Esztendőben, az egész öt esztendőre pedig felső Ruha adódott: 1 mente, 1 dolmány és egy Guba, hol in natura, hol pedig az ára, az ötödik Esztendő vége felé pedig az Inasságból felszabadulván, szabaduló köntösre 30 Rhfrt, mint p. o. Anno 1762 Inas Bentsik Józsefnek Mentére 10 Rhfrt. Anno 1770 akkori Inas Almási Józsefnek az Esztendőnként adódni szokott Ruházattyan kívül 1 Mentére 13 Rhfrt 36 xr. Dolmányra 6 Rhfrt 48 xr. övre 2 Rhfrt 16 kr. — Ismét Szaba-

* Szűcs István: Debreczen város története. III.

** Egy rénus forint = 40 mostani krajczár; száz poltura ment egy rénus forintra.

duló Köntösre 30 Rhfrt, szabadulására 3 Rhfrt, mint ez a Perceptionalis Documentumokból megtetszik. Hogy pedig Huszti Sámuel Uramnak Inas korában mente nem adódott, az abból az okból eshetett, hogy ő kegyelmének akkori Provisor* Margitai István uram két pár Fejér Ruhával és egy Leiblival többet committáltatott.«

Az irat hátán: »Az eddig való szokás szerint az Inasoknak az 5-dik Esztendőben adódott mente, már pedig az az esztendő az Inasoknak elengedődött; azért arra az esztendőre mente sem jár. Debr. 1792. aug. 1. Per Jur. Prima Georg Komáromi.«

E két irat élénk világot vet egyrészt az akkori conventiós világ tekervényes viszonyaira, másrészt a nemes város gondoskodására, mely nyomdájának tanulóit, a tisztességnek megfelelően — még pedig a collegiumi tanulókhöz hasonlóan, övvel is — ruházta. *Ács Mihály.*

CSARNOK.

Nyelvünk sajátságairól.

(Felolvastatott a Szakkör április hó 24-iki ülésén.)

Régi, de örök igazságú közmondás, hogy nyelvében él a nemzet. Mi érezzük e jelszó súlyát, mi érezzük legjobban, kik oly féltékenyek vagyunk nyelvünkre. Aki nyelvünket érti, az már félig barátunk. És ez jól is van így. Nyelvünk oly zengzetes, lágy és a mellett erélyes, hogy bármely művelt európai nyelvvel versenyezhet.

Ha tehát mi nyelvünkre féltékenyek vagyunk, első sorban tisztaságát, eredetiségét és ami fő: természetességét kell megőriznünk.

Minden eredeti találó kifejezés a nép ajkán röppenik el legelőbb. A tudomány csak a mázt adja rá: simára fésüli, beillatszerzi, úgy küldi a salonokba, szóval »kifogástalan« gigerlit csinál belőle.

A nyelv természetessége, bája, rhythmikusz zengzetessége a nép között terem, persze nem minden vadság és fanyarság nélkül. Amint azonban a szabad természethez szokott madár, még a legpompásabb kalitkában sem érzi jól magát; amint a vadvirág is sokkal szebben virít a szabad természetben, mint a legnagyobb ápolás mellett a melegágyban, — úgy az egyes népies kifejezések sem állják ki a tudományos idomitást. A tudomány csinálhat *jobb* nyelvet, de *szébbet* nem. Szépet is meg jót is csak úgy, ha a nyelv természetességét fentartja. Az újabb népies szépirodalom tagadhatatlanul előljár a jó példával, sőt itt-ott a hirlapirodalom is, ahogy lehet. Mert a hirlapirodalomnak sokféle a közönsége. Mig a napi hírek s egy és más általános érdekű közlemény könnyed, zamatos magyarsággal van megírva, a vezércikkek, recenziók (báli, színházi stb. tudósítások) már csak a felsőbb értelmiségnek vannak szánva. Hát hiszen ebben alig volna valami megrovandó, ha ezekhez csak némely, az előadás kidomborodásához elkerülhetetlenül szükséges műszavak fordulnának elő, de e tudósítások némelyikénél a magyar szó ugyszólván csak pótlék és aki

* Művezető.

latinul, görögül, francziául, angolul, héberül és szanszkritul nem tud, az a czikkből semmit sem ért meg.

Vigasztalásunkra szolgálhat az a körülmény, hogy ezen túlkapások kezdenek már a hivatott körökben is nem tetszeni s így remélhetjük, hogy ha megmarad is ez a divat, nagyobb mérvben aligha fog elharapózni.

Az ilyen »nemzetközi« jellegű iránynak van azonban jó oldala is, természetesen a nyelvtisztaság rovására. Ugyanis, ha közönséges halandó ezt a volapüköt meg akarja érteni, önkéntelen egy kis általános nyelvismeretet kell elsajátítania, ami elvégre is senkinek sem válik kárára.

Ennél sokkal nagyobb baj az, hogy saját édes nyelvünkkel sem tudunk véglegesen megállapodni.

A tudósok az egyes szavakkal megbarátkozni nem tudván, sokszor csak azt mondják ki, hogy ez vagy az a szó nem jó, de jobbat nem igen tudnak helyébe adni, vagy pedig csinálnak még rosszabbat. Tudva van ugyanis, hogy a magyar a némettel és francziával szemben legrövidebben fejezheti ki magát. Vegyük csak ezt a szót: *szerettek*; erre a német és a franczia három szót használ: Ich liebe Dich — je t'aime (zsó tém). Nekünk betűszedőknek e tekintetben gyakorlati tapasztalataink vannak. A magyar szöveg a némettel szemben mindig kevesebbet ad. Az állítólagos rossz szavak kiküszöbölése pedig csak úgy érhető el, ha a mondatokat elnyújtjuk.

Ezt pedig a mai praktikus világban vívmánynak senki sem fogja tekinteni.

Fennállanak bizonyos szabályok, melyekre nagyon szeretünk hivatkozni, de melyeket senki következetesen be nem tarthat és pedig egyszerűen azon okból, mert a magyar, mint minden tekintetben szabadságszerető nemzet, nyelvében sem akarja magát olyan szabályokhoz kötni, melyek ellen nyelvérzéke tiltakozik. A nyelvérzékét pedig mindenek fölé kell helyezni.

A magyar tud. Akadémia 1877. évi október hóban az 1856 óta kötelezőknek ismert vagy azoknak tartott szabályokat vette átvizsgálás alá, amennyiben azokat utóbbi időben már az akadémia sem követte. Ekkor ezen szavak: *szól, ily, oly, mely és éppen két l-lel*, illetve két *p-vel* irattak; kimondták tehát azon helyesítő szabályt, hogy ezek csak egy *l-lel*, illetve egy *p-vel* irassanak, ami pedig az *éppen*-nél már nem járja, mert *épen* — egy *p-vel* írva — a német »gut erhalten« fogalomnak felel meg és ép-ből, azaz *jó állapotban lévő* vagy egészséges szóból ered; az *éppen-t* tehát — németül »eben« — megkülönböztetésül csakis két *p-vel* lehet írni.

Szaktársaimnak azt hiszem elég alkalmuk van néha a legtudományosabb férfiak csökönyös orthographiája fölött — boszankodni. Ezen uraknak kenyere az írás, őket tartja a művelt és félművelt közönség illetékeseknek a megdöntetlen helyesírás szolgáltatására. És vajjon — tisztelet a kivételnek — mennyiben járnak elől a jó példával? Ha sajtó alá kerül egy mű, melybe többen írnak: a legtöbb esetben ahány kézirat, annyiféle orthographia.

A lelkiismeretes szedő, aki a következetességet be akarja tartani, zavarba jön. No, de hiszen itt a korrektor. — »Ugyan kérem, hogyan szedjem az »éppen«-t, egy *p-vel*?« — »Nem, kettővel!« — »Igen ám, de a Pitypalaty Ákos cikkében csak egy *p-vel* szedtem.« — »Nem tehetek róla!«

A korrektor tőle telhetőleg segít is a bajon, de a műben az egyöntetűség még sincs keresztülvéve. Lombfy Benedeguz például, mint elismert hirneves író nem engedheti meg, hogy az ő kéziratát holmi szedő vagy korrektor javítgassa.

Vannak aztán egyes nyomdákban az ugynevezett »házi« orthographiák bevezetve. Tehát ahány ház, annyi szokás. Tessék most már ebből az olvasóközönségnek okulni.

Pedig mennyit újítunk, mennyit javítunk, de azért az

incselkedés ördöge folyton üldözi a felállított szabályokat. A nyelvtudósok szembeszállanak egy-egy szócska miatt és a »hasábkokkal« való viaskodás, igaz, hogy a tudós urakban nem tesz kárt, de a szócska — az csak jobban sántít mint azelőtt. Valamelyikük a tyúkszemére hágott.

Igy volt az legutóbb az *aki* — *a ki*, *ami* — *a mi* szócskák fölötti vitatkozás alkalmával. Hogyan írjuk ezeket: egy szóba vagy kettőbe? Pedig a dolog egyszerű: így is jó, meg amugy is, csakhogy megfelelően alkalmazva. És ebben van a bibi.

Nem szándékozom a nyelvtan elemi szabályaira kiterjeszkedni, csak olyan szavakra nézve teszem meg szerény észrevételeimet, melyek kétséleképen használatnak s így önként értve nem mindig helyesen.

Én nem tudok azzal a gondolattal megbarátkozni, hogy az *ami* — *aki*, miért legyen két szóban írva. Hiszen az *a* betű pl. ebben a mondatban: »*Ami késik, nem mulik*«, nem névelőként szerepel. Az *ami* itt egy szó, valamint ezek is: *amint, ahogy, ahol, avagy stb.* Megkülönböztetésül azonban, amennyiben tulajdonító névmást akarunk vele kifejezni, mint pl. ebben a mondatban: »*A mi nőtáink*«, már különválva íratik. Szerintem e kérdést másképp megoldani nem lehet. A felvilágosítást azonban bármely oldalról közönnel venném.

Az általános szót is kétféleképp írják: *általános* és *átalános*. Ez utóbbi azért helyesebb, mert az általános talán nem *által*-ból származik, hanem inkább az *át* és *átlag* szócskával van némi rokonságban. Nem hiszem például, hogy Budára valaki *átalalmenne*, hanem csak *át*, vagy ha úgy tetszik: *átal*. Meg aztán, ha így írhatjuk az *átalány*-t, miért ne lehetne az *átalános* és *átalában* szókat is így írni; tudtommal ezek a szavak egy fogalomból erednek. Azonkívül azt az *l* betűt itt könnyen is nélkülözhetjük.

Ez tehát semmi nehézségbe nem ütközik, dacára nyelvünk azon főszabályának, hogy minden betűt lelkiismeretesen kell kiejteni, amit sokan túlságosan a lelkiismeretükre vettek. Egy vidéki társadalmi, szépirodalmi, gazdasági, kereskedelmi, ipari és az összes érdekeket felölelő hetilapnál pl. azon elvet követték, hogy a *külömben*, *azonban*, *sőt* az *ellenben* is, középpüzt *m-mel* íratik, tehát így: *külömben*, *azonban*, *ellemben*. Egyszer aztán, mikor már megsokaltam a dolgot, megkérdeztem a szerkesztő urat, hogy ha már ezeket úgy kell írniuk, ahogy kiejtjük, talán ezen szavakat: *azt, ezt, valamint* ezeket: *kényeztetés, helyeztetés, szerzem, élveztem*, stb. nem-e kellene *sz-szel*; *fáradtam, szenvedtem, tévedtem* szavakat pedig egyszerűen két *t-vel* írni. Ekkor a szerkesztő ur mindenféle *kivételekről* kezdett beszélni, de biz én nem hallgattam rá.

Amint tehát nem lehet minden betűt lelkiismeretesen kiejteni, úgy nem lehet mindent úgy leírni, ahogy kiejtjük.

Valamikor azt is hallottam, hogy a *da—de* nem magyar képző, aminthogy igaz is, mert a *varroda, főzöde, süttöde, tejelde, kávépörköldö, vigardó, lovarda* stb. nem valami ékes magyar szavak. Kezdjük tehát a *da—det* üldözni, ahol csak érjük. Miért ne lehetne ezekből *varró*-, *sütő*-, *pörköldő-műhely*, *vigadó*, *lovar-egylet* stb.? De bizony zátonyra jutottunk itt is. Mit csináljunk az irodából? Talán író-szobát, vagy író-helyiséget? Ugy-e, hogy nem! Hát akkor mit? (Könnyű a németnek, milyen könnyen kiböki, hogy: Kanzlei. Bár a németeknek is jobban imponál a Comptoir.) Itt tehát a jó tanács drága.

A *nok—nök* képzőkkel is így vagyunk. Nem jó az *írnok, tollnok, díjnok, pénztárnok, raktárnok, könyvtárnok, helynök* és — *elnök*. A pénztárnokon könnyen segítettek (már amelyiken még lehetett): lett belőle *pénztáros*, épp úgy, mint *raktáros, könyvtáros*. Á díjnokot is oltalmukba vették a nyelvtudósok, lett belőle *napidíjas* (bár igaz, hogy a reformot egy-egy sonka alakjában szívesebben üdvözölték

volna). A *tolnok*-ból is lehetne egy kis jóakarát mellett *tollovót* csinálni, de az irnok — csak irnok marad. Ugyan mit szólna Mátyás király, ha az irnokot — író-deáknak keresztelnék el. — A *helynök*? No, ez megelégedhetnék a *helyettes* címmel is.

Az *elnök* tudvalóleg igen türelmes egyéniség, de a tudósok még ezt is kihozzák nyugodtságából. Hogy ez mennyiben sikerült nekik, azt legjellemzőbben Jókai Mór koszorús regényírónk mondja el, az »Aki holta után áll boszút« című elbeszélésében: »Az uriszéken *prezidensül* (igenis és nem *alelölülölül*); inkább visszatértek a diák műszóért, de fuvoláznai nem tanulok meg), tehát *prezidensül* fungált Darvady Márton jogigazgató úr.« Már pedig, ha Jókai nem akar fuvolázni, akkor bizony mi se tánczoljunk ám minden új nótára, ha nem eléggé fülbemésző.

A *tábornok* (szó) is olyan megszokott — hogy ne mondjuk népszerű, — hogy a *tábori főnök* elnevezésről bizony egyelőre nem igen lehetne ráismerni. Hát vajjon a *parancsnok* lehetne-e pl. *fővezénylő*, a *főparancsnok* meg *főfővezénylő*.

Az *-encz*, *-öncz* és *-onc* is olyan koncz, melyen sokan elragódnak, de meg nem emészthetnek. Hát hiszen könnyű a tanonczból *tanulót* csinálni, de a *tolonczból* már nem lehet toló, legfeljebb kényszer-utas, vagy még cifrábban *illetékesség meg nem állapíthatása miatt továbbított egyéniség*. Melyik tetszik jobban? A *küldöncz* sem lehet *küldő*, de *küldött* sem, mert ez meg nem fejez ki semmit, *kiküldött* pedig már delegátus. Mi legyen hát? De van még számtalan ilyen szó, a melyeken az újítás nem fog; ilyen a *fegeyencz*, *leloncz*, *kegyencz* stb.

Nem csekély fontosságú az sem, hogy az egyes fogalmakat a szavak összetétele által miként állítsuk fel úgy, hogy a nyelvérték ellen ne vétünk. A szabály ugyan azt mondja, hogy a főnévből eredő melléknév, különösen, ha *i*-vel végződik — főnévvel össze nem köthető. Ez áll a jelzőkre is, mint: *kutató*, *fürkésző*, *jellemző*, *szereplő*, *tisztelő*, *okozó*, *származó* stb.

Ez mind nagyon szép és ezt tudjuk mi is, de azért itt is számtalan olyan kivétel van, melynél a nyelvérték játszsza a főszerepet. Miért írjuk és mondjuk pl. ezeket egy szóba: *napilap*, *hetilap*, *tisztikar*, *utitárs*, *megállóhely*, *váróterem*, *hálóköntös* stb.? Azt hiszem azért, hogy a kétértelműséget elkerüljük, meg hogy a fogalmat érvényre juttassuk. Mert ha ezeket olvásztjuk, akkor tisztai kar — egy tisztnek a karja lesz; a megálló hely megáll és nem a vonat áll meg a helynél; a váró terem várni fog és nem az utasok várnak a teremben, a háló köntös pedig hálni fog egymaga és nem várja, míg mi felöltjük stb.

En még az *isteniltisztetlet* is egy szóba írom; megmondom, hogy miért. Nem hiszem ugyanis, hogy az isten, nekünk, szegény bűnösöknek, tisztelettel tartoznék, már pedig, ha az *isteni tisztetlet* két szóba írjuk, körülbelül ilyen értelme lenne.

Van aztán ebben a kivételben is még egy másik kivétel is és pedig olyan esetekben, ha a jelzőt a főnévvel divis köti össze, pl.: *igazolójegy*, *belépőjegy*, *szavazólap*, *felügyelőbizottság*, meg aztán: *mentő-társulat*, *tűzoltó-egylet* stb. (ámbar szó sincs róla, mintha e két utóbbi pl. így: *Fővárosi mentők társulata*, — *tűzoltók egylete* nem volna jobban kifejezve. Van a többi közt egy derék intézetünk, mely: »*Budapest-angyalföldi elmebeteg-ápolda*« címen gyakorolja nemes hivatását. Bocsnát az erős hasonlatért, de a hogy az ember a fenti címet hirtelen olvassa, majdnem hogy az ápolót véli elmebetegnek. Ez a félreértés könnyen elkerülhető, ha a cím így hangzanék: »*Budapest-angyalföldi ápolda elmebetegek számára*«. Az igaz, hogy így egy szócskával hosszabb, de ilyenkor nem lehet a szavakkal nagyon takarékoskodni.

Kötőjellel iratnak továbbá: *váci-utca*, *halvani-utca*, *kecskeméli-utca*, *herpesi-út* stb. és pedig azért, mert ezek nem az illető városok utcái, hanem olyanok, melyek Budapesten a fenti városoktól vették nevüket.

A *-ként* és *-ként* képzők is gyakran tévesztetnek össze. A *-ként* tulajdonképen *gyanánt* szó helyett használtatik, pl.: *vádoltként*, *tanuként* stb.; a *-ként* ellenben a megosztást jelzi, pl.: *egyenként*, *csoportonként*, *krajczáronként*, *poharanként* stb. A kettő között tehát a különbség elég nagy arra, hogy a fogalmakat össze ne zavarjuk.

Végül pedig nem hagyhatom szó nélkül a tizenkilenczedik századnak azon kinövését sem, hogy ha éppen nem is vétének a szorosan vett nyelvtani szabályok ellen, de mindenesetre visszaélnék egyes szavakkal, amidőn egyszerűbb, találhatóbb kifejezés mellőzésevel egyes üzletek oda-biggyeszítik az »intézet« elnevezést. Így pl. manapság a szénkereskedő nem épen kifogástalan pinczéje »*szénszállító-intézet*«; a mosónő teknőjével és egy-két fehérceledjével már »*tisztító-intézet*« képez; a cipőfoltozó ajtaja fölött »*Amerikai gyorsfoltozó-intézet*« czéger ékeskedik, nem is szólva a cselédszerző-gyűlhelyekről; ezek már nem is »*intézetek*«, hanem valóságos egyetemek, a hol a »*növendékek*« csakugyan alapos kiképzést nyernekn abban, hogyan kell a nagyságának odamondani; szegődéskor a baka látogatását kikötni; a piacon (nem éppen a maga kárára) számtani műveleteket tenni, no meg hogyan kell a »*jó*« szobauraknak kedveskedni.

Én valamivel mégis csak többre becsülöm az intézetet. Azt hiszem, hogy csak valami nemesebb és legalább is a közügyet szolgáló működést lehetne nyugodt lelkiismerettel »intézet«-nek elnevezni.

De hát ezen mi nem igen segíthetünk.

Az előbb elmondottakon azonban már inkább, mert elvégre is két-háromféle helyesírás nem igen alkalmas a világosság terjesztésére. Sokszor olyan tanult emberek, akik bizony a helyesírás és a nyelvtan szabályaival éppen nem állanak hadi lábón, egy bolond szó miatt élénk vitaközlésbe egylednek, csak azért, mert az egyik Szarvasra, a másik Hunfalvyra, a harmadik meg Gyulaira hivatkozik. Már pedig mindháromnak csak nem lehet igaza. Aki pedig azért, mert véleményétől helyes következtetések által eltérítik, meg-haragszik, annak szinte nincs igaza.

Hát én nem is haragszom meg arra, aki engem netaláni tévedéseimről felvilágosít, sőt azt óhajtom, hogy az illetékes faktorok a nyelvet alapos fölülvizsgálat tárgyává tegyék és a népek könnyed, de a helyesírás szempontjából kifogástalan és szilárd alapokon nyugvó nyelvtani szabályokat teremtsenek, a mi — szerintem — egy gondosan kidolgozott és a nyelv sajátosságaihoz mért szabályokkal ellátott phrasologia (mondatszerkezettan) által éretnék el a legbiztosabban.

A mécses meg van gyújtva; az illetékes körök, no meg a Szakkör feladata volna, hogy később akár villamos fényt vessen nyelvünkre.

Legyen világosság!

Somos Árpád.

VEGYESEK.

Lapunk fél éves előfizetőit, kiknek előfizetése e számmal lejárt, tisztelettel kérjük, sziveskedjenek előfizetéseiket idejekorán megújítani; egyben kérjük lapunknak úgy fővárosi, mint vidéki barátait, szerezzenek lapunknak minél több pártolót, hogy az élénk tűzött föladataknak fokozott

mérven felelhessünk meg. Lapunk előfizetési ára oly csekély, hogy azt mindenki megrendelheti minden nagyobb anyagi áldozat nélkül. Azt hisszük, hogy lapunk barátai eddigi működésünkől eléggé meggyőződtek életképességünkről. Ha e képességet az anyagi pártolás fokozza, mind könnyebb leend előbbre vinni szakirodalmunk ügyét, melynek híveivé szegődtünk. Az előfizetési összeget (egész évre 2 frt, félévre 1 frt) kiadóhivatalunkhoz, legcélszerűbben postautalványon, a melyet mai számunkkal kapnak olvasóink, kérjük beküldeni.

Mellékleteink. Az accidens-szedés terén mind nagyobb tért hódító »új irány«-ban van tartva első mellékletünk. Minthogy mult számunkban volt már alkalmunk e tekintetben erre nézve pár észrevételt kockáztatnunk, de meg jelen számunkban a »modern accidens-szedésről« czikk-sorozatát is kezdünk, t. olvasóink figyelmét egyszerűen a mai számunkban lévő érdekes első közleményre irányítjuk; s csak annyit jegyzünk meg e helyen meg, hogy a kérdésben forgó mellékletet a tiszta, kifogástalan nyomás is emeli, a mi különben a *Hornvánszky*-nyomda munkáit általában jellemzi. — Második mellékletünk a fővárosban széles körökben előnyösen ismert szakférfiú: *Mayer Sándor* úr vácsi nyomdájából került ki. Meg is látszik a szakképzett főnök gondos keze a munkán, mely a hozzá használt anyag ügyes feldolgozása, valamint a tiszta nyomás által csinos kis accidens-munkát (papir nagyság 17/10¹/₂ cm.) tár elének.

Folyóiratunk megjelenési dátumát a jövő hónaptól fogva 20-ára helyezzük át. E változás választmányi határozaton alul; a kör közleményeire nézve ugyanis korai volt a 15-ére határozott megjelenési idő, mert a tagsági díjak rendszeren csak 12—14-én folynak be s így a pénztári kimutatások stb. miatt amugy is többnyire megkésétt a lap. De meg a havi ülések is rendszeren a hó végén tartatván, czélszerűbb, ha a meghívás nem 10—12 nappal, hanem 5—6 nappal előbb tétetik a lap útján közzé. Jelen számunk megjelenését az évi jelentés és mérleg összeállítása késleltette a mai napig; a jövő hótól kezdve azonban mi akadály sem lesz többé, hogy a Grafikai Szemle pontosan az új dátum napján meg is jelenjék.

Id. Poldini Ede, fővárosi nyomdatulajdonos mult hó 24-én ülte meg nyomdászati működésének 60-ik évfordulóját. Poldini Ede, ki ma 72 éves, már a kiegyezés előtt saját nyomdával birt. Poldini a nyomdászatot a Landerer-féle nyomdában tanulta; később mint a Trattner-féle nyomda üzletvezetője, ő nyomatta ki 1848-ban a főváros forradalmi kiáltványát. Nyomdájában Petőfinek is készült több dolgozata. Továbbá ő nyomatta ki saját költségén, a mibe akkor Pesten a nyomdatulajdonosok nem igen akartak belefogni, a Geguss-féle, 224 ívre terjedő magyar »Corpus juris«-t, mely nagy műnek pár rövid hónap alatt való elkészülte, az akkori nyomdászati viszonyokat tekintetbe véve, Poldininek dicséretére válik. — A jubileum alkalmával a nyomda személyzete ünnepélyesen fogadta a jubilánst, ki családja körében jelent meg. Valter Ernő, a nyomda üzletvezetője, hosszabb beszédben tolmácsolta a személyzet üdvözlését, mire átnyújtották az ünnepeltnek az Emléklapot, az e czélra kiadott alkalmi lapot és egy óriási virágcsokrot. Ezután Goldschmidt gépmester mondott még rövid köszöntőt, mire az agg, de viruló egészségben levő jubiláns könnyes szemekkel köszöntö meg a szép ovációt és biztosította személyzetét, hogy ő ugyanazzal a rokonszenvvel és atyai gondoskodással fog viseltetni ezután is sze-

mélyzete iránt, mint eddig. Ezzel a szép ünnep véget ért, de csak az napra, mert rákövetkező vasárnap a jubiláns Nesztor fényesen vendégelte meg az egész személyzetet budai villájában. — A jó kívánatokhoz, melyekkel a becsületes munkában megöregedett tisztos jubilánst minden oldalról elhalmozták, örömmel járulunk mi is szerencsekívánatunkkal s ezt kedves kötelességünk is tenni annyival inkább, mert Poldini úr buzgó rendes tagja már hosszabb idő óta Szakkörünknek s üzleti gondjai, magas kora éppen nem gátolják őt a működésünk iránti élénk érdeklődésben. Tartsa meg az Isten a derék jubilánst sokáig, teljes testi és szellemi épségben; éljen!!

† **Klapka György** tábornok, a komáromi hős és a hatvanas évek ifjúságának rajongásig ünnepelt ideálja, m. hó 17-én lehelte ki nagy lelkét. Dicsénetet zengeni hadvezéri és politikai működéséről nem ezen lap feladata, de meg kívánunk emlékezni Klapka Györgyről, mint oly férfiről, kit némi jogosultsággal a nagy nyomdászcsaládhoz tartozónak tekinthetünk és pedig mert atyja Temesvárt és Aradon birt nyomdával, és miután az elhunyt hős tábornok itt Budapesten részt is vett egyik elsőrangú nyomdaintézetünk alapításában. Ugyanis 1868-ban történt, — midőn az alkotmányos élet helyreállításával, az ipar minden ágában is pezsgő élet kezdett lüktetni — hogy dr. Falk Miksa, Wahrmann Mór, Klapka György és mások közreműködésével megalapított Falk Zsigmond vezérigazgatósága alatt a *Pesti könnyunyomda-részvénytársaság*, mely műintézet létrejövételének köszönhetjük első sorban, hogy az azon időig a régi, kitaposott ösvényen haladó hazai nyomdászat ezen ifjú vállalat útmutatása alapján a nyugati országok fejlett műzslésének irányába tereltetett. Klapka György első elnöke volt ezen társulatnak, de egy év lefolyta után már visszalépett tisztségéről és ki is vált a társaság kötelékéből; nyugtalan természete és mindig nagyratörő eszméi más irányban vevék igénybe tetterejét. Klapka kiadója volt az azon időben megjelent és e nyomdában, Urváry Lajos szerkesztése mellett készült »Századunk« című politikai napilapnak is. — Atyjának, Klapka Károly József, Temesvár polgármesterének úgy aradi, mint temesvári nyomdájáról csak gyér adatok maradtak reánk ez időből. Az első nyomtatványok Klapka temesvári nyomdájából 1807-ik évből valók; ezen üzlet 1830-ban ment át Beichel József birtokába, mely évben Klapka Károly József, mint Temesvár országgyűlési követe, Pozsonyba tette át lakhelyét. Aradon Michek Antal állította föl a legelső nyomdát 1819 tájott; 1826-tól 1830-ig Klapka birta ezen üzletet, melyet azután szintén Beichel vett át, kitől 1847-ben Schwester Ferencz kezére jutott. Ettől került azután e nyomda vétel útján 1855-ben Réthy Lipót birtokába.

A **Toldy-nyomda** egyik tulajdonosa: *Tóth Gyula* kilépett az üzlet kötelékéből s a nyomda az egyedül maradt *Schwarz Sámuel* eddigi kompanista neve alatt s ennek egyedüli tulajdonában fogja működését folytatni.

Budapest fő- és székváros törvényhatósági bizottságában immár négy nyomdász foglal helyet; ugyanis a már régebb időtől fogva városatyai tisztet viselő *Légrády Károly* és *Emich Gusztávon* kívül újabban *Kurfürst Miksa*, legújabban pedig néhai Királyi Pál helyébe *Fanda József* lettek e bizottság tagjaivá.

Langer F. és fia budapesti nyomdájából került ki az a kis, pezsgőt hirdető reklám-czímke, melyet egyik vidéki előfizetőnk kuriózumképen küldött be hozzánk; mi azonban azt hisszük, hogy ilyen páratlan scndrián-munkát Langer ur nem bocsát ki üzletéből s e példány egyszerű makulatura lesz; másként nem is érthetnénk, hogy miként lehet egy nyomtatvány hátoldalának (az árjegyzéknek) csak a jobbik felét olvasni, a balt nem, mely cmaradt rész azonban kárptólásul az illusztrált előlapon látszik meg, diskkrét,

halvány levonatban. Ha ilyen kiállítású lett volna az egész megrendelt példányszám, nem hihetjük, hogy a Láposy-czég még ajándékszamba is elfogadta volna a munkát, mert nem teszszük fel róla, hogy ügyfeleit ily nyomtatványoknak nyakukra küldése által bosszantani óhajtáná.

A **kisújszállási kézműpar-kiállításra** készült »Elismerő Oklevelet« küldte be szerkesztőségünknek *Jámbor* Tivadar nyomdatulajdonos, melylyel élénk tanubizonyságot szolgáltat ama törekvésről, mely a vidék részéről a tökéletesedés útján mindjobban nyilvánul. Az oklevél fektetett alakú falragasz nagyságban készült, karton-papírra, széles arany-bronz keretbe van nyomtatva, melynél mindjárt megjegyezzük, hogy a sarkok és közép-darabok a szöveg egy részének kék színében nyomtatva, jobb hatással lettek volna. Azon körülmény, hogy a körzetdarabok helylyel-közel helytelenül alkalmaztattak, valószínűleg a körzet-készlet elég-

egy könyvének címlapját. — Legközelebb egy hosszabb cikksorozat közlését kezdjük meg az 1848/49-ig hazánkban működött nyomdákrol, melynek folyamán a legelső magyar-honi nyomtatvány fentérintett kolofonját is bemutatjuk olvasóinknak.

Munkakeptelen nyomdászok menhelye. Tudvalevő dolog, hogy Amerikában bármily célra szolgáló vállalkozásokat nagy méretekben szeretnek megalkotni, legyen az akár valamely minél nagyobb hasznot hajtó svindli-alkotás, akár pedig a legönzettelenebb humanizmuson alapuló intézmény. Ez utóbbi kategóriához tartozik a f. évi május hó 12-én Colorado Springs városában, Colorado államban, Észak-Amerika leggyönyörűbb részében, a rendeltetésének ünnepélyesen átadott menhely elaggott nyomdászok részére. Főalapítói ezen emberbaráti intézetnek Childs W. György, a »Philadelphia Ledger« kiadója és Drexel Antal bankár,

IRÓGÉP-BETŰK.

Az írógép-betűknek az a célja, hogy a velük szedett körleveleket tipografiaiilag bármely nagy számban sokszorosítva, mégis azon hitet keltsék, mintha az írógéppel, direkt a címzett részére állítottatott volna elő s így a címzett részéről mindenestre nagyobb figyelemben fog részesülni. Minthogy az írógép legnagyobbbrészt kék festékekkel dolgozik, célszerű lesz az e betűkkel szedett körleveleket is kék festékekkel nyomni. A jelen minta-sorokhoz szolgáló betűket (garmond és cicero nagyság) beküldték szerkesztőségünknek

GAWLITZA J.

és

LUDWIG & MAYER

Bécs

Frankfurt

kiknél e betűfaj megrendelhető.

tolenségének tulajdonítható s így ezt el lehet nézünk. Még csak arra óhajtjuk figyelmeztetni a beküldő pályatársat, hogy az oklevél felső közép részében elhelyezett 1891 mellett a pont a mennyire szemsértő, annyira szükségtelen is; a többiekre nézve pedig, úgy a tervezet, mint a szedés és nyomás kivételét illetőleg meg vagyunk elégedve s a dicséretes törekvés úgy a szedő, mint a nyomónak becsületére válik. Megjegyezzük, hogy Jámbor úr kisújszállási nyomdáját, hol ezen oklevél készült, időközben Szentésre helyezte át.

A **sajtóügyekben ítélő esküdtszékek** igazságügyminiszteri rendelettel újjászerveztettek, illetőleg szaporítottak, amennyiben 1893. január 1-től fogva mind a tizenegy kir. ítélőtábla székhelyén fognak ily bíróságok működni. Az eddig Aradon és Szombathelyen létezett sajtóbíróságok pedig ez időtől fogva beszüntetik működésüket.

Az **Osztrák-Magyar Monarchia** című képes vállalat legutóbb megjelent (157.) füzeté iparágunkat érintő közleményeket és illusztrációkat tartalmaz »Magyar irodalom« rovata alatt. Ott találjuk többek közt Hess András »Chronica Hungarorum«-jának záradékát és Temesvári Pelbárt

kik 5—5 ezer dollárt tettek le a célra, mely összeg Amerika angol ajkú nyomdászai által gyűjtések útján több mint 50.000 dollárral gyarapított. 1890-ben fentemlített város több bőkezű polgára ingyen adta az egyesületnek a szükséges telket s így csakhamar létrejött a díszes, gót stylben tartott épület, mely minden kényelemmel bir, 63 szobát és két társalgó termet foglal magában, továbbá könyvtárt és olvasó-szobákat. Felvételre igényt tarthatnak az International Typographical Union tagjai.

Írógép-betűnek nevezik a betűöntődék legújabb termékét, melyet csak közelebb bocsátottak piacra. Szó sincs róla, hogy ez új betűnemet szépnék mondhasuk, de nem is lehet az, mert az a célja, hogy általa az írógéppel előállított körleveleket stb. utánózhassuk. A betűfaj tehát föltünteteti mindazon hiányokat, melyekben az írógép által előállított okmánydarabok leledzenek, mint a keskeny *m* és *w*, ezekkel szemben pedig a vastag *i* és *l* stb. betűket, melyeket azért nem lehet az írógép betűjénél kiküszöbölni, mert itt minden betűnek egyforma szélességűnek kell lenni. Ha már most betűöntődéink e szemsértő hiányokat kiköszörlték volna, az egész új betűfaj céltévesztett dolog

volna, minthogy akkor már nem volna alkalmas a nyomtatvány átvevőjében azon hitet ébreszteni, mintha az illető irásdarab, korlátozott mennyiségben, irógépen lett előállítva s így csak egyes kiváló czégeknek vagy érdekelt félnek küldetik; már pedig ez sokat jelent a mai világban, midőn nyomtatott körlevelekkel stb. annyira el van árasztva az iparos és kereskedő világ, nemkülönbén a nagy publikum is, hogy valamennyit el sem olvashatják az illetők s csak a nagyobb feltűnést keltőknek szentelnek különösebb figyelmet. — A csak nem régen működésben lévő *Gawlitza J.* bécsi betűöntődéje és a frankfurti *Ludwig és Mayer* czég küldöttek be lapunknak ilyen, általuk előállított új betűfajt, melyekből ismertetésképen néhány sort közlünk mai számunkban; készítőiknek pedig kívánjuk, hogy jó vásárt csináljanak velök.

A tüzes fényű kárminfesték — mely mesterséges világításban is egyforma élénkséggel érvényesíti hatását, a mellett pedig könnyű szerrel oldható, és ezen jó tulajdonságai folytán előszeretettel használtatik díszmunkák előállításánál, — festanyagát egy rovar: a biborbogártól (*cochenille*) nyeri. E hogár a nopal-növény élősdije s leginkább Mexikóban, Nyugat-Indiában és Teneriffa szigetén tenyésztetik. Aratása évenként kétszer történik és a gyűjtött nyersanyag képezi a kárminsavat. A festék előállítási módja még ismeretlen, mert az egyes gyárosok, a minél tökéletesebb gyártmány előállítása körül általuk követett eljárást mindaddig titokban tudták tartani.

Uj papiranyagot fedeztek föl legújabbán a gyapotmag héjában, melyben finom rostok találhatók és ezek képezik, a héjból kivéve, a papirgyártás anyagát. Használhatatik azonban a héj egészben is, a mennyiben 5° Beaumé erősségű kausztikus szódafőzetben öt óra lefolyása után feloldódik. Az ezen anyagból készült papir szívóképesége folytán kiváló itatóspapírost szolgáltat, de lehet jó minőségű írópapírost is belőle nyerni. A kísérletek kedvező eredményre vezettek, valamint az előállítási költségek is előnyösekké bizonyultak.

Postai nyomtatvány-küldeményekre irható megjegyzések stb. kiterjesztése. A postai nyomtatvány (u. n. keresztkötésű) küldeményekre nézve folyó évi június hó 1-jével egyelőre csak a magyar szent korona területére és az Ausztriával s a megszállott tartományokkal való forgalomban következő változások léptek életbe: 1. Nem szállíthatnak a kedvezményes nyomtatvány-tarifa díjtételeiért azon nyomtatványok, melyeknek szövege utólag kézírással vagy mechanikai úton módosított, továbbá melyekre olyan jelek alkalmaztak, a melyek valamely összebeszéltnyelven közleményt jelentenek és végül melyek kézírással vagy mechanikai úton olyan hozzáadásokkal megoldottak, a melyek a nyomtatványt általánosabb jellegéből kivételkeltetve, tényleges és személyes levelezés jellegével ruhazzák fel. 2. Ezen általános szabály alól való kivételképen a postai nyomtatványokon a következő, kézírati vagy egyéb módon alkalmazott megjegyzések és változások meg vannak engedve: a) Földadó nevének, állásának, üzleti czégének, lakásának és lakhelyének a küldemény külsején való megjelölése. b) Nyomtatott látogató-jegyeken (vizitkártyákon) a küldő teljes címének és a szokásos értelmű rövidítéseknek (initials) kiírása, mint: »b. u. é. k.«, »b. u. k.«, »b. n. k.« »p. f.« (gratulatio), »p. p. c.« (elbucsuzás) »p. r.« (köszönet), »p. c.« (részvét) stb. c) A küldő aláírásának, üzleti czégének, foglalkozásának és lakcímének, nemkülönbén az elküldés keltjének magán a nyomtatványon kézírással vagy mechanikai úton való megjelölése avagy megváltoztatása. d) Kijavított kefelevonathoz a kézirat csatolása és a csupán kefelevonaton, avagy hely szűke esetén csatolható külön lapokon mindazon változásoknak s hozzáadásoknak megtétele, melyek a javításra, az alakra

és a kinyomatásra vonatkoznak. e) Sajtóhibák kijavítása bármily nyomtatványon. f) Nyomtatott szöveg egyes részecinek törlés által olvashatlanná tétele. g) Vonásokkal kiemelése a szöveg azon részecinek, melyekre a figyelmet fordítani kívánjuk. h) Árjegyzékekbe, ajánló hirdetményekben, tőzsdei jegyzésekbe és üzleti körözvényekben számoknak, nemkülönbén utazó ügynökök nevének és átutazásuk idejének kézírással vagy mechanikai úton való bejegyzése avagy megváltoztatása. i) Hajók indulását jelző értesítőbe az indulás keltjének beírása. k) Meghívókon és összehívó értesítőkon a meghívott nevének s az összejövetel idejének és helyének megjelölése. l) Könyveken, zeneműveken, időszaki lapokon fényképeken és metszeteken ajánlásnak (dedikációknak) alkalmazása, nemkülönbén ily művekhez magára a munkára vonatkozó egyszerű számlának (fakturának) csatolása. m) Könyvmegrendelő (nyomtatott, nyitott) lapokon, melyek könyvek, hírlapok, metszetek vagy zeneművek megrendelésére szolgálnak, a hátlapon a kívánt, avagy ajánlott műveknek kézírással megjelölése és az előlapon a nyomtatott közleménynek vagy részecinek törlése vagy aláhuzása. n) Divatképeknek, földrajzi térképeknek stb. kifestése.

Változások a levelező-lapok felszerelése és díjazása körül.

Folyó évi június 1-ével, és pedig egyelőre csak a magyar szent korona területén és az Ausztriával s a megszállott tartományokkal való forgalomban, a nyitott levelező-lapokra vonatkozólag következő változások léptek életbe: 1. A címzet (t. i. címzett nevének, állását, a rendeltetési helyét stb.) a levelező-lap (válaszlap) címoldalára tetszés szerint vagy rá lehet írni, avagy nyomtatni, vagy pedig czimczédula alakjában rá lehet ragasztani. E czimczédula (etiquette) nem lehet hosszabb 5 és nem szélesebb 2 cm.-nél. 2. Feladó a levelező-lap (válaszlap) címoldalának alkalmas helyén saját nevének és lakcímét is kitéheti, még pedig akár bélyegzővel, vagy bármely tipografiai módon, akár kézírással. 3. Bármely levelező-lap, mely kiterjedés, külalak, a papír merevsége, felszerelés és kiállítás stb. tekintetében a levelező-lapra vonatkozó szabályoknak (l. Postai Tarifák 6. §.) meg nem felel, levélnek tekintetik és mint ilyen díjaztatik. Például, ha egy Bécsből Budapestre szóló és szabályszerűen 2 krral bérmentesített levelező-lap címoldalára a feladó közleményt is irt, avagy ha papírja oly gyöngye, hogy utközben összegyűrődik, ily levelező-lap elégtelenül bérmentesített levélnek tekintetik és ennél fogva címzettől (esetleg ha ez el nem fogadja, a feladótól) 8 kr. pótportó szedetik. 4. A teljesen bérmentetlenül avagy érvénytelen francojegyekkel postára adott levelező-lapok (pl. ha a válaszlap más országba szól, mint a honnan való) elszállíthatnak ugyan, de úgy díjaztatnak, mint a bérmentetlen levelek, azaz a címzettől a helyi forgalomban 6 kr., a magyar területről vagy Ausztriából 10 kr. portó jár. 5. A portóval avagy pótportóval terhelt levelező-lapokat a kézbesítő postai közeg a díj lefizetése előtt kezéből ki nem adja, de a címoldalt megmutatja.

A nyomdából kikerült falragaszokra a nyomdász neve és lakása feljegyzésének elmulasztása sajtóvétséget képez, melynek elbírálására nem a közigazgatási hatóság, hanem a kir. bíróság illetékes. Így határozott a belügyminiszter 1891. évi decz. 1-én, 3342. kih. sz. a. A határozat maga így hangzik: Cs. vármegye alispánjának f. évi július hó 9-én, 38. kih. sz. a. kelt másodfokú ítélete, mely szerint a cs. -i járás főszolgabírája által hozott elsőfokú ítélet, nem felel meg részecinek érintetlenül, felel meg részecinek helyben hagyásával S. János, cs.—i lakos, nyomdász üzletvezető, falragaszokon neve és lakása megjelölésének és az előirt üzleti könyv vezetésének elmulasztása miatt az 1848. évi XVIII. t.-cz. 41. és 39. §-ai, továbbá az 1891. évi 414. csn. számú belügyminiszteri rendelet alapján 50 és 50 frt

GEBRÜDER MÜLLER

* * * * * Erste ungar. Pergamentpapier- und Chemische Fabrik

BUDAPEST. * * * * *

BUDAPEST 1892, Datum des Poststempels.

P. T.

Anlässlich der herannahenden Saison erbitten wir uns die Erneuerung Ihrer werthen Aufgaben in unseren

Pergamentpapier-Eigenfabrikaten

welche seit Jahren als primste Qualitätswaare bekannt sind. Gleichzeitig lenken wir Ihre werthe Aufmerksamkeit auf unsere immer reger begehrten

Motten-Sachets

ferner auf die bewährten Desinfectionsmittel

Carbolsäure und Carbolkalk.

Schliesslich bringen wir unsere sonstigen rühmlichst bekannten Tinten-, Siegellack- und Aquarellfarben-Fabrikate in empfehlende Erinnerung und zeichnen, Ihren werthen Ordres entgegensehend,

hochachtend

Gebrüder Müller.

MÜLLER TESTVÉREK

Első magyar pergamenpapir- és vegyészeti gyár
BUDAPESTEN.

BUDAPEST, 1892. a postabélyeg kelte.

II. CZ.

A közelgő évad alkalmából bátrak vagyunk t. Czímedet évek óta elismert kiváló minőségű

saját gyártmányú hólyagpapirjainkban

b. rendelményeinek megújítása iránt tisztelettel felkérni.

Egyidejűleg szives figyelmébe ajánljuk mindinkább élénkebb elterjedésnek örvendő

moly-zacskóinkat

továbbá kitűnő hatású fertőztelenítő-szereinket és pedig

karbolsavat, karbolmeszet,

végül pedig szives emlékezetébe hozzuk egyéb általánosan ismert közkedveltségű gyártmányainkat, u. m. **téntát, pecsétviaszt és aquarell-festékeket**, kérve t. Czímedet, bennünket folytatólagos b. megbízásaival szerencsétetni és midőn ezeknek leggondosabb kiviteléről biztosítjuk, maradtunk

teljes tisztelettel

Müller testvérek.

KÖNYV „Ébredés” és „Szakkör” **KÖNYV**

Belépőjegy

az „Ébredés” és „Könyvnyomdászok Szakköre” által
 1892. évi június hó 5-én, Párhosd vasárnapján a „Búfi-
 Szigeten” tartandó hangversenynyel és láncevigolommal
 egybekötött „Társas kirándulás”-ra.

Ára 50 kr.

Melléklet a „Grafikai Szemle” 1892-iki 6-ik számához.

pénzbüntetésben, nem fizethetés esetében 5 és 5 napi elzárásban, továbbá az eljárási és a felmerülhető tartásköltségek fizetésében marasztaltatott el, az elmarasztalt által közbetett felebbezés folytán felülvizsgáltatván: az egész eljárással együtt megsemmisítették illetékességi kör hiánya miatt és minthogy panaszlott azon cselekménye, hogy a nyomdájából kikerült falragaszokra nevét és lakását feljegyezni elmulasztotta, az 1848. évi XVIII. t.-cz. 41. §-ába ütköző sajtóvétséget képez, az iratok az Elj. Ut. 17. §-a értelmében a kir. bírósághoz rendeltetnek áttétetni.

Az Athenacum kézi lexikonának 16–18. füzetét vetjük, melyek a Hajnövesztő—Kármán közötti szóanyagot tartalmazzák. A dús és tanulságos szövegrész mellett kiemeljük a különösen szép kiállítású mellékleteket s ezek között Budapest legújabb térképét, mely kis alakja mellett is kiváló tisztaságával excellál. Ajánljuk a hasznos vállalatot szakértésaink figyelmébe.

Beküldetett. A *betegségélyző pénztárak* most ország-szerte folyamatban levő szervezkedése alkalmából aktuálitással bír egy most megjelent kis füzet, mely a betegségyélyezési törvény végrehajtására és életbeléptetésére vonatkozó legfontosabb miniszteri rendeleteket összegezi, a kevésbé fontosakat pedig tömören ismerteti; közli ezenkívül a segélypénztárak minta-alapszabályait s a kezelési könyvek és legfontosabb nyomtatványok mintáit. Szóval e füzet nélkülözhetetlen mindazok számára, a kik a segélypénztárak létesítése körül közreműködnek. A füzetet Gelléri Mór, az orsz. iparegyesület titkára (Budapest, új-utca 4. szám) állította össze; a kinél egyes példányok 40 kr-ával (a törvény magyarázatos kiadásával együtt 80 kr-ával) megrendelhetők akár magyar, akár német kiadásban. Nagyobb megrendeléseknél a testületek és gyárak jelentékeny kedvezményeket élveznek. A füzet Dobrowsky és Franke kiadásában jelent meg s minden könyvkereskedésben is kapható.

HIVATALOS RÉSZ.

MEGHIVÁS.

A Szakkör vasárnap, július hó 10-én délelőtt 9 órakor a Schodl-féle sörcsarnokban (Kerepesi-út és Eszterházy-utca sarok)

második (X.) rendes évi közgyűlését

fogja megtartani, a melyre a t. tagok ezennel meghívattak.

NAPIREND:

1. Titkári jelentés a Kör működéséről.
2. Pénztárnok jelentése a Kör pénzügyeiről.
3. Háromtagú számvizsgáló-bizottság válasza.
4. Tisztviselők újjáválasztása.
5. Jelentés a magyar stýlre hirdetett pályázat eredményéről.
6. A választmány indítványa egy kézi könyv kiadása tárgyában.
7. Netáni indítványok és kérdéstételek.

Tekintve, hogy alapszabályaink értelmében a közgyűlés határozatképességéhez a tagok egyharmadának jelenléte szükséges, a Kör t. tagjai számos és pontos megjelenését kérik.

Az alapszabályok 13. §-a értelmében indítványok a közgyűlés előtt 8 nappal nyújtandók be a választmányhoz; e szabály alól csak oly sürgős természetű indítványok képeznek kivételt, melyeknek sürgősségét a közgyűlés elismeri.

Budapest, 1892. évi június hó 14-én.

A választmány.

A Könyvnyomdászok Szakköre második (X.) évi jelentése.

Tisztelt közgyűlés!

Midőn Körünk második, illetve tizedik évi fennállásáról és tevékenységéről, mely egyúttal Körünk jubiláris évfordulója is, van szerencsém jelentésemet előterjeszteni, engedjék meg, hogy e jelentésemben tisztán az utóbbi évre szoritkozzam, mert Körünk történetét, tíz éves fennállásának emlékeül, Láng József, Körünk t. tagja egy külön füzetben fogja méltatni és e füzetek az ősszel tartandó jubiláris közgyűlés alkalmából lesznek Körünk tagjai közt szétosztva és melyből mindenki meggyőződést szerezhet Körünk életrealóságáról és eddigi tevékenységéről.

Hogy Körünk az eléje tűzött feladatoknak mindenkor megfelelni igyekezett, bizonyítékai ennek mindama alkotások, melyeket úgy társadalmi, mint a szakirodalom terén létesített.

Lankadatlan buzgalommal és szorgalommal igyekezett haladni a kitűzött cél felé: tömöríteni és fejleszteni a magyar szakírókat.

Tevékenységünk közepette érzékeny csapás érte Körünket. Kleinmann Frigyes, Körünk nagytehetségű elnöke, a magyar szakirodalom egyik szorgalmas munkása, 1892. január 20-án férfikora legszebb idejében jobblétre szenderült. Halála, bár az összes nyomdásztársadalomra nagy veszteség, de közöttünk, e Körben, valóban pótolhatatlan irt hagyott maga után. A választmány a lesújtó hír vétele után részvétének adott kifejezést a gyászoló család előtt, a Szakkör nevében külön gyászjelentésben is tudatta a veszteséget s koszorút helyezett a ravatalra. Fölkérte továbbá Bendtner József urat, mint a kit a boldogulthoz sok évi benső kötelékek csatoltak, hogy kegyeletünknek egy felolvasás keretében kifejezést adjon. — Áldás emlékére!

Most pedig Körünk ez évi tevékenységére áttérve, a következőket jelenthetem.

Körünk a lefolyt egyleti évben öt havi ülést tartott föl-olvasással egybekapcsolva; a választmány pedig tizenkét rendes és egy rendkívüli ülésen igyekezett a tagok által reá ruházott megbízatásnak megfelelni.

A Kör választmányának alakuló-ülésén jelenté akkori elnökünk, hogy az anya-egylet részéről átirat érkezett, a melyben ajánlat tétetik, hogy ha a Kör kiadásában megjelenő Évkönyv az egyleti közleményeket hozza és a Kör az Évkönyv árát 60 kr-ra leszállítja, úgy az önképző-osztály nem ad ki Évkönyvet és ha az Évkönyv kiadása esetleg deficizittel járna, úgy az önképző-osztály a Szakkörrel együttesen fődözi azt. A választmány ez ajánlatot elfogadta és mint a mellékelt évi mérleghől láthatni, az Évkönyv kiadása nemcsak hogy deficizittel nem járt, de némi kis fölösleget is mutat ki.

Fölolvasásokat tartottak: *Gelléri Mihály* »Nyomdász-tanonczok szakiskolájáról«; *Bauer J. M.* »A nyomdai betű- és anyagraktárak berendezéséről«; *Ács Mihály* »Viszontagságos könyvcsinálásról«; *Bendtner József* »Kleinmann Frigyes emlékezetéről«; *Imreh Sándor* »Visszaemlékezések« czímen; *Heller Ignác* »Az 1892. évi disz-naptárakról«; *Firtinger Károly* »Két régebbi pesti nyomda történetéről«; *Somos Árpád* »Nyelvünk sajtóságairól« és *Haraszthy József* »A hírlapirodalomról«.

Szaktánk kultiválása mellett nem feledkeztünk meg a tagok és azok hozzátartozóinak szórakoztatásáról sem; ugyanis mult évi augusztus hó 15-én kirándulást rendeztünk a kies fekvésű kamarai erdőbe; február hó 14-én a Wassermann-féle hangversenyteremben jelmez farsangi estélyt rendeztünk az Ébredés dalkör közreműködése és *Sellei Gyula* tanár úr szíves vezetése mellett; a szokásos

márciusi ünnepélyünket a magyar sajtó szabadabb tételének emlékére márczius 20-án tartottuk a Morbitzer-féle vendéglőben, mely alkalommal az elnöki megnyitó beszéd után a választmány fölkérésére Ács Mihály t. elnök tartotta az ünnepi beszédet; pünkösöd első napján pedig az Ébredéssel egyetemben külön hajóval a Vác melletti Buki-szigetre rándultunk ki.

A február hóban tartott havi ülés határozata értelmében a Kör elnökévé egyhangulag Tanay József tagtárs választott és így Körünk vezetősége ismét egy régi, kipróbált erővel gyarapodott.

A magyar styre hirdetett pályázat eredményéről, mely múlt évi november hó 30-ával lejárt és melynek bírálataival az illető bizottság már elkészült, jelentését az évi közgyűlés elé terjeszti.

A Körünk kiadásában megjelenő Évkönyv hetedik évfolyama karácsonykor jelent meg. E derék vállalatunk ez évi folyamát, melyet Kleinmann Frigyes szerkesztett, Bendner József, Burger Gusztáv, Ács Mihály, Tichy Ákos, Clement János, Grócz Ernő, Somos Árpád, Waidner Ágoston, Gelberger Mihály és F. K. emelték és gazdagították dolgozataikkal.

Bevételek.

Mérlegszámla 1891 évi május 1-től 1892 évi április 30-áig.

Kiadások.

Pénztári áthozat 1891 évi apr. 30-áról	359.86	Nyomatványokért	165.05	
Öt hitelszövetkezeti részjegy	25.—	Mulatságok	210.04	
Pénztári egyenlegül	4.70	Két Gutenberg-nyomda részvény	50.—	
Tagsági járulékokban befolyt:		Leltári szekrény (és 3 kulcs)	18.75	
Államnyomda	3.40	Helyisegbérlet két negyedre	40.—	
Athenaeum-nyomda	141.—	Különféle adományok	14.—	
Brózsza »	39.—	Különféle kiadások (portó, távirat, küldönczdij, koszorú stb.)	42.15	540.59
Buschmann »	1.90	Készpénz 1892. évi apr. 30-án		683.66
Czettel és Deutsch-nyomda	13.20	Öt hitelszövetkezeti részjegy		25.—
Franklin-nyomda	43.60	Szakirodalmi alap:		
Hornyánszky »	31.20	Grafikai Szemle kiadásai	610.99	
Légrády »	12.40	A szerkesztők és adminisztrátor tiszteletdíj	107.40	
Lloyd »	15.60	Az 1892-iki Évkönyv nyomtatása s egyéb kiadásai	501.61	
Neumayer »	32.—	Nyomatvány-számla	13.—	
Orsz. Ért. »	14.80	Portódíj	—22	1332.22
Pallas »	40.60	Készpénz 1892. apr. 30-án		503.36
Posner »	16.20	Függő követelések (hirdetésekért)		119.60
Poldini »	9.60			
Rózsa K. és neje	10.30			
Részvény-nyomda	239.80			
Schlenker és Kovács	1.60			
Egyesektől	58.60			
	724.80			
Szinköri utalványokért	24.46			
Hitelszövetkezeti részjegy kamata	1.25			
Mulatságok jövedelme	95.20			
Múcsarnoki és szabadságharcai kiáll. jegyekért	14.48			860.19
Szakirodalmi alap:				
Áthozat 1891 évi apr. 30-ról				494.10
Régibb Évkönyvekért befolyt	9.10			
Grafikai Szemle bevételei	814.42			
» » függő követelése	33.60			848.02
Az 1892 évi Évkönyv bevételei	517.98			
Az 1892 » » függő követelése	86.—			1461.08
Összesen		Összesen		3204.43

Szabó Dezső s. k.,
ellenőr.

Rencsisovszky Ferencz s. k.,
pénztárnok.

Ugyancsak a februári havi ülésen határozatott el, hogy a Kör tíz éves fennállása díszközgyűléssel és az alkalomhoz méltó mulatsággal ünnepeltessék meg. Ez alkalomból Láng József tiszteleti tag és Körünk volt buzgó titkára fölkérte a Kör történetének megírására vonatkozó ígéretének beváltására és esetleg a műnek a Kör számlájára való kinyomatására.

A temesvári nyomdász-egylet múlt év augusztus havában tartott jubileuma alkalmából Körünk által távirat útján üdvözöltetett. Üdvözlő-távirat küldött a Tóthfalussy Kiss Miklós emlék-ünnepélyére is, mely ez évi márczius hó 20-án Kolozsvárt tartatott és melyet az ottani szaktársak rendeztek.

A havi ülések élénkítése céljából a választmány elhatározta, hogy a fölolvások vita tárgyává tétetnek és pedig a fölolvast dolgozat megjelenése utáni havi ülésen; de sajnos, hogy ebbeli szándékunk egyelőre még csak papíron maradt; hiszem és reményem, hogy jövőre ez is fogantatható lesz.

Évkönyvünk az idén a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság kiállításában és 1000 példányban jelent meg.

A Körünk kiadásában megjelenő Grafikai Szemle, a mely mindnyájunk öröme és büszkeségére méltóan felel meg a hozzákötött várakozásoknak, mint a mellékelt mérlegből láthatni, szintén szép anyagi eredménnyel működött és hogy e szaklap, mely oly fokon áll, hogy bármely külföldi szaklappal kiállja a versenyt, még anyagi hasznot is képes felmutatni, méltán illeti az érdem és elismerés Tanay József szerkesztőt, Bauer J. M. főmunkatársat és Gelléri Mihály adminisztrátort; köszönet és elismerés lovag Falk, Zsigmond urnak, Körünk tiszteletbeli tagjának, irányunkban mindenkoron tanusított jóindulatáért és áldozatkész-ségéért.

Lapunk jelenleg 800 példányban jelenik meg.

Körünk választmánya ez év folyamán is kieszközölte, hogy tagjaink és ezek családtagjai a m. orsz. képzőművészeti társulat tárlatait, a 48—49-iki szabadságharc kiállítását, a budai és városligeti szinkörök előadásait mérsékelt

árú jegyekkel látogathassák, továbbá hogy Kurzweil Frigyes fényképésznél kedvezményben részesüljenek.

Tagjaink száma a legújabb összeállítás szerint: tiszteletbeli 7, rendes 151, pártoló 10, összesen 168 tag.

Körünk választmánya egy új eszmével lép az évi közgyűlés elé és ez: egy kézikönyv kiadása. Mindnyájan tudjuk, hogy mennyire érezzük ennek hiányát és méltán remélhetjük, hogy a tagok s szakársak jóakarata és áldozatkészsége nemsokára megteremti a magyar nyomdászok kézikönyvét is.

Ezekben volt szerencsém jelentésemet előterjeszteni, hiszem és reményelem, hogy a szakársak a szakügyek iránti érdeklődés által ösztönözve, minél tömegesebben sorakoznak a haladás, a tudnivalóság és a fejlődés zászlója: a magyar szakirodalom szolgálatába.

Budapest, 1892. évi június hó 15-én.

Gelberger Mihály,
titkár.

Tagok névsora.

Tiszteleti tagok:

Ács Mihály
Falk Zsigmond lovag
Firtinger Károly
Imreh Sándor
5 Lang József
Pusztai Ferencz
Tanay József

Rendes és pártoló tagok:

Aigner József id.
*Alm József
10 Antók János
Bauer J. M.
Bauer Ferencz
Baura Sándor
Balla Ferencz
15 Beck Lajos
Bendtnér József
Berger Illés
Bauer Károly
Balogh István
20 Bernáth Kálmán
Bujnovszky Rezső
Csorda Ferencz
Cselesnik János
Csecsoika Károly
25 Cudlin Ferencz
Dapsy Károly
Darvas Adolf
Darula Arnold
Deutsch Mór
30 Ertl Sándor
Fischer Mór
Fleischmann Izidor
Fodor Árpád
Feldmann I. Pál
35 Feldmann Mór
Fried József
Fazekas Alajos
Farkas Ambrus
Filach Géza
40 Fürtös Ármin
Flock Sándor
Gyöngyösi Sándor
Gelléri Mihály
Götz József
45 Grócz Ernő
Goldstein Adolf
Gábos Gergely
Gelberger Mihály
*Griesz Ede
50 Gondos József
Gibicz Imre
Genda József
Grün Ignác
Hill József
55 Heiszler Pál
Hedrich Antal
Haas Géza
Heller Ignác

Hipper Sándor
60 Hegedüs József
Herz Izidor
*Jándy Imre
Jannitzky Ede
Iby Győző
65*Illés István
Kaim János
Keményffy Dezső
Kriskovits Ferencz
Kluger Lajos
70 Kiss Károly
Klein József
Kilián Nándor
Koncsur Gusztav
*Karch Lipót
75 Klein Adolf
Kokály Ignác
Kirmann Benő
Kovács Gyula
Karner Ferencz
80 Löblowitz Zsigmond
*Lipnyiczky Károly
Leimetter János
Loidl Imre
Láng G. Ferencz
85 Lehóczky Dezső
Lévay Pál
Lamberger Gusztáv
Marich Ágoston
Madarász János
90 Mandl József
Máhr Ferencz
Manykov György
Mayernik Miklós
Mosböck József
95 Morócz Jenő
Mederschitzky József
Melczler Antal
Márton Jenő
Molnár Imre
100 Nagy Béla
*Nitsch Alajos
Neufeld Mór
Ochs János
Ósteadal József
105 Pamuk Ferencz
Poldini Ede id.
Pollatschek József
Plachy Lajos
Pankor Sándor
110 Pringyes Ferencz
Platsek Ignác
Rencsisovszky Ferencz
Riegl Gyula
Rothmann Samu
115* Rosenberg Ármin
Rusz Mátvás
Ribáry Károly
Radnay Mihály
Racskó Pál

120 Reisinger István
Szentgyörgyi Sándor
Stankovits Imre
Spitzer Márk
Szepesi János
125*Svoboda István
Scholtz János
Schweiger Mór
Stibinger Henrik
Szabó Dezső
130 Szöllösy Károly
Szép Mihály
Schwind Béla
Schuster Ágoston
Stalla Márton
135 Schornstein Jakab
Salamon József
Striska Ede
Schmidt István
Stern Lipót
140 Schwert Frigyes
Sándrik Sándor
Strasser Géza
Szentkirályi Márton
Spitz Adolf

145 Szikora János
Szegheő Alajos
Stift Ferencz
Schmidt Mihály
Somos Árpád
150 Szladinka Endre
Tóth István III.
Tomek Jakab
Téri Sándor
Troján Béla
155 Ungerleider Mihály
Varga Géza
Vecsery Lajos
Wözner Ignác
Wohlmuth István
160 Weinfeld Simon
*Weber György
Wilhelm Miksa
Wolff Nándor
Wendler Károly
165 Zahumenszky Géza
Zimmermann Márk
Zsiga Béla
Zsidarits Ferencz

A csillaggal jelöltek pártoló tagok.

Május hóban a tagsági illetékeket a következők üzletek küldték be: Athenaeum 13.—, Bróza 2.40, Czettel és Deutsch 1.60, Franklin 3.60, Hornyánszky 2.40, Légrády 1.20, Lloyd 2.—, Neumayer 1.20, Részvény 13.30. — Egyes tagoktól befolyt: Heller I. —.80, Feldmann I. P. —.40, Szép Mihály —.80, Lehóczky D. 2.—, Neuwald J. 2.40, Kokály I. —.80, Stalla M. —.40, Feldmann Mór 2.—.

Körünk megkeresésére Krecsanyi Ignác ur, a Krisztinavárosi szinkör igazgatója a nyári szini évadra kedvezményes áru jegyeket engedélyezett tagjaink részére. — E kedvezményes áru jegyek váltásához szükséges utalványok darabonként egy krajczárért kaphatók Ács Mihály urnál (Franklin), Wözner Ignác urnál (Athenaeum), Schwind Béla urnál (Pester Lloyd), Steiner Adolf urnál (anyaegylet) és Rencsisovszky Ferencz szakköri pénztárosnál (hold-utca 7, részvénytömöda).

Mérsékelt jegyárak:

Nagy páholy	3 frt.	I. rendű körszék	35 kr.
Zsölveszék	80 kr.	II. » » » » »	30 »
I. rendű zártzék	70 »	Földszinti bemenet	30 »
II. » » » » »	55 »	Karzatli zártzék	30 »
III. » » » » »	40 »		

Vasárnap, valamint jutalomjátékoknál földszinti bemenetre jegyek nem adatnak ki.

**

Feld Zsigmond úr, a városligeti szinkör igazgatója szintén kedvezményes jegyeket engedélyezett. A mérsékelt jegyek váltásához szükséges utalványok darabonként 1 krért kaphatók Rencsisovszky Ferencz pénztárosnál (V., hold-utca 7.) és Steiner Adolf anyaegyleti számvivőnél.

Mérsékelt jegyárak:

Földszinti páholy	3.—	Zsölle	60 kr.
I-ső emeleti páholy	2.50	Földszinti zártzék	50 »

Vasár- és ünnepnapokon, úgy mint vendégszerepléseknél csak lehetőség szerint.

1848/49. évi szabadságharc emlékeinek kiállításába körünk tagjai 25 krért kedvezményes belépti jegyeket kaphatnak Wözner Ignác (Atheum), Steiner Adolf anyaegyleti számvivőnél és Rencsisovszky Ferencz pénztárosnál (V., hold-utca 7.)

A lap szétküldését illető reklamációk **Gelléri Mihály** urhoz, mint a lap adminisztrátorához (Pesti részvénytömöda, Hold-utca 7) intézendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a »Könyvnyomdászok Szakköre«.

Felölts szerkesztő: TANAY JÓZSEF. * *Főmunkatárs:* BAUER JÁNOS M.

A »GRAFIKAI SZEMLE«

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

egész évre 2 frt, félfévre 1 frt.
Egyes szám ára 20 kr.

Az egyes számok nyomdánkenti
elárusításával a fővárosban
KUBIN J. colporteur van megbízva.

HIRDETÉSEK ÁRA:

egész oldal 12 frt, félooldal
7 frt, negyed oldal 4 frt,
nyolczad oldal 2 frt 50 kr.

Tizenkétszeri közlésnél 30, hat-
szori közlésnél 15% engedtetik.

A hirdetések merkantil-festéke Pusztai és Peri-től. — A lap papi-
rosa Dávid K. és Piától. — Szövegírás az Első Magyar Bettiöntőde-
Részvény-Társaságtól.

EGY GÉPMESTER, 25—35 éves özvegy vagy
hajadon könyvnyomda-tulajdonosnővel haj-
landó lenne, házasság céljából, komoly levele-
zésbe lépni. Bővebb értesítést ad e lap kiadó-
hivatala.

Megjelent és e lapok kiadóhivatalánál kap-
ható (helyben 60, vidékre 67 kr.) a

Magyar Nyomdászok

Évkönyve

1892. ÉVI
VII. ÉVFOLYAMA

Az 1887—1891. évfolyamok ára együttesen
megrendelve 2 frt és postaköltség.

JAVITNOK (tanult betűszedő) a ki gimnáziumot és kereskedelmi iskolát is végzett, szerény feltételek mellett állást keres. Czim meg-
tudható a kiadóhivatalban.

Alig használt 4 lóerejű motor (jóval több erőt is kifejt), nagy nyomdáknek kiválóan alkalmas, igen jutányosan eladó. Bővebbet a kiadóhivatal.

A GRAFIKAI SZEMLE mult évi folyamából még néhány kötet rendelkezésre áll. Ára bekötési táblával együtt 2 frt 60 kr., portóköltség nélkül. Megrendelhető a kiadóhivatalnál.

BÖLE JÓZSEF

NYOMDAI ASZTALOS

BUDAPEST, VI., ISTVÁN-TÉR 9. SZ.

Ajánlja magát különösen **könyvnyom-
dászoknak szedőszekrények** és egyéb
berendezések elkészítésére.

Száz darab angol beosztású kész szekrény
raktáron van.

*Nyomdai szekrény- és állványjavításokat és
vidéki megrendeléseket pontosan eszközöl.*

Géplevelboríték

Lévjegy-

Karton

Gyászlapok

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Kapható minden papirkereskedésben.

GESCHÜTZT.

Myrtle

Mark

DEPOSÉ.

Kapható minden papirkereskedésben.

Gyári főraktár Magyarország részére:

Goldzieher Géza

Budapest

V. kerület, Arany János-utca 20. szám alatt.

WEINWURM ANTAL

fényképész,
első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.

Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzésű dűzöt autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, halozatok fotolitho-grafia útján a leg-
jutányo-
sabbban s pontosan sokszorosít-
tatnak.

*Külön be-
rendelések híján
kiváló fény-
képfelvételek.*

Rust J. H. és Társa

BETÜÖNTÖDÉJEK ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KERÜLET, GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bárminő nyelvű betűk, körzetek, ékítmények, rézléniák és vignetták. Mérsékelt árak. * Többszörösen kilitintelve. * Szolid kivitel.

RAKTÁR ÉS IRODA: BÉCS, I. KOLOWRATRING 9. SZ.

Könyvnyomda-festék.		Másolófestékek		Színes festék.		Selyemzöld, süvegben,	
100 ko	frt kr	1 kilo	frt kr	1 kilo	frt kr	1 kilo	frt kr
a) Gyorsajtóknak.		lila, kek, fekete 6—		Kő- és könyvnyomdáknak.		4 árnyalat 3—	
CHH Hirlapfesték.....	62	vörös 8—		Kármínlak I.....	48	Selyemzöld, poralakban,	
CH	60	Könyvnyomda-festék.		» 2.....	36	4 árnyalat.....	2—
CI	68	Kézi- és gyorsajtóknak.		» 3.....	24	» valódi olivzöld.....	6—
BIII Könyvfesték.....	76	Gravirfesték II.....		Geraniumlak 0.....	24	Ultramarinkék 1 süv.-ben	6—
BII	84	» I.....		» 1.....	20	» 2.....	4—
BI Accidensfesték.....	90	Tollfesték II.....		» 2.....	16	» 3 porban.....	2—
AIII Illusztráció-festék	120	» I.....		» 3.....	12	Kobaltkék, legfinomabb.....	40—
AII	170	Krétafesték III.....		Florentini lakk 1.....	4	Párisi kék.....	5—
AI	200	» II.....		» 2.....	3	Milori kék világos és sötét	5—
		» I.....		Rózsaszínű krapplak 1.....	16	» 3.....	4—
AO Dísznyomáshoz	4	Átnyomó festék.....		» 2.....	10	» Terra di Sienna.....	2—
AOO	6	Ércnyomó festék II.....		Lila, kékes v. vörhenyes 1	24	» Mahagonibarna.....	2—
AOOO	8	» I.....		» 2.....	16	» Kremsi fehér.....	2—
				» 3.....	12	» Hofchér.....	1—
b) Kézi sajtóknak.		Kenczék.		Kárminczinóber 3 árnyal.		Finom színes festékek	
CCII Könyvfesték.....	90	Könyv-, kő- és ércsnyo- máshoz.		Czinóber-utánzat.....		keucseben törve, körül- belül 25%-al olcsóbbak.	
CCI	1	Gyöngye.....		Antikármin.....		Bécsi hengeranyag.	
BBIII Accidensfesték.....	120	Középerős.....		Lila, kékes v. vörhenyes 1		100 ko	
BBI	100	Erős.....		» 2.....		3. sz. Igen szilárd.....	
BBI	240	Aranyfüst-kencze.....		» 3.....		2. » Szilárd.....	
AAIII Illusztrációknak.....	3	Ércnyomáshoz.....		Chromsárga, vegy. tisztá, 4 árnyalat, süvegben.....		3. » Crème.....	
AAII Finom.....	4			Chromsárga, vegy. tisztá, 4 árnyalat, darabokban.....		150—	
AAI Dísznyomáshoz.....	6			Cadmiumsárga, 2 árnyal.....		150—	
AAO Glacépapír-nyom.	8			Ockersárga, 4 árnyalat.....		150—	

Árak Bécsben fizetendők 3 óra vagy készpénzben 2% sonto. Hordók ingyen, dobozok eredeti árakon.

LEVÉL-, RAJZ-, IRÓ-,
 NYOMDA-, SZINES BORITÉK-
 és
 LEMEZ-PAPIROK.

Dávid Károly és Fia
 BUDAPEST
 Papirgyári Raktára.

Mintákkal szolgálunk.

BETÜÖNTÖDE ÉS TÖMÖNTÖDE.

Folytonos készletben tart szerb és héber betűket, körzeteket és ki-zárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és legjobb minőségben kiállítva.

FISCHER és MIKA

Nagy választékot tart a legkülön-
 telébb czélszerű és divatos

**KÖNYV-
 ÉS CZÍMIRÁSOKBÓL.**

Kivállal igen jutányos áron
 egész nyomdai berendezéseket.

 BUDAPEST, KIRÁLY-UTCZA 83.

ÁLLAMILAG KEDVEZMÉNYEZETT

Telephon 270 Első Magyar Könyv- és Könyomdai Gyár Telephon 270

A TEMESVÁRI KIÁLLÍTÁSON EZÜST ÉREMMEL DÍJAZVA.

KURZWEIL JÁNOS és TÁRSA

V., HOLD-UTCZA 25. BUDAPEST V., HOLD-UTCZA 25.

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle
 színes festékek, kenczék, bronzok.

VEGYMŰSZAKI és VEGYÉSZETI TERMÉNYEK KÉSZITÉSE.

*
 »Patent« gelafin-hengeranyag stb.

REZLÉNIA-GYÁR.

H. BERTHOLD
BERLIN
SW., BELLE-ALLIANCE-STRASSE 88.

NYOMDABERENDEZÉSI ESZKÖZÖK.

Árjnlákat és árjegyzékeket ingyen és bérmentve küld.

* PONTOS KIVITEL ÉS JUTÁNYOS ÁRAK. *

FESTÉKGYÁR

Alapítási év 1818.

Ch. Lorilleux & Co
Rue Suger 16. PARIS Rue Suger 16.

RAKTÁR BÉCSBEN:
Gutenberg-Haus, Gebrüder Geel
IX., Liechtensteinstrasse Nr. 8.

Könyv-
és könyvnyomda
festékek

GYÁRAK:
PUTEAUX ÉS NANTERRE.

KARLHOFF-PHOTOGRAPH KUNST-ANSTALT

Angerer & Söskel
Theaterstr. 28.
WIEN

CHEMIGRAPHIE
PHOTOTYPIC
AUTOTYPIC
CHROMOTYPIC

Az intézet ajánlja magát illusztrációk előállítására:
chemigráfia, fototípia, chromotípia, fotolitográfia és **autotípia** útján. — Autográfiai rajzkellek, **szabadalmazott szemcsés és tónuspapírok**, kréták és tusok gyára. — Domborodásra szolgáló valódi belga horgany, 50:60 cm. nagyságú lemezekben 5 fnt 50 krért, tetszés szerinti kisebb méretekben 1000 □-onként 2 fnt. Munkáinkhoz a rajz és az átnyomat mikéntjére vonatkozó technikai útbaigazításokat mellékelünk.

KÜLÖNLEGESSÉG

FESTÉKEK AZ ÖSSZES GRAFIKAI IPARÁCAK RÉSZÉRE

...
BERGER & WIRTH
és
FREY & SENING
EGYESÜLT FESTÉKGYÁRAI
LIPCSÉBEN

FIÓKOK:
BERLIN. LONDON. NEW-YORK. MOSZKVA.

VIKTÓRIA és BIANKA
HENGERANYAG.

Raktár és képvislet:
Polacsek J.-nél Bécs, IV., Belvederegasse 3.

Fénynyomatok
gyorsajtók berendezésével

Czinkográfia

Divald Károly Fiai
MŰINTÉZETE
Eperjes

Részletek:
Fototypia,
Autotypia,
Chemigrafia

Központi iroda:
Budapest, Károly-körút 22.

Árak jutányosak.

Minták kíséretre ingyen.

GAWLITZA J.
* BÉCS *

IX. FERSTELCASSE 5. A FOG. TEMPL. MÖÖÖTT

Betű- és tömőtöde, galvanoplasztika

*
BERTHOLD H.
rézlénia-gyárának egyedüli képviselője az osztr.-magy. monarchiában.

A 20 év óta legjobb hírnévnek örvendő

* THE EXCELLENT *
angol hengeranyag raktára.

Nyomdai berendezések a legrövidebb idő alatt, gépekkel és minden eszközökkel együtt.

==== Allandó nagy raktár ====

Gépek, festékek és minden nyomdai felszerelésben.

Nyomdai szaküzlet.

Különlegesség:
»ALBINO« »AMERICAIN«
FENÉR HENGERANYAG. ÁTTETSZŐ HENGERANYAG.

Pusztafi és Perl

Budapest, Akadémia-utca 6.

PÁPIR-DISZMŰZET.

Névjegy-, eljegyzési-, esketési-,
tűncz- és minden e szakba vágó kártyák a leg-
változatosabb kivitelben.

HUBER MIHÁLY
kő- és könyvnyomdai festékgyár
München

FLINSCH-féle RÜGER C.
betűöntöde, Frankfurt, rézlénia-gyár, Lipcse,

Kempe Károly stereotypia-berendezés, Nürnberg,
Marinoni H. gyorsajtó-gyár, Páris

kizárólagos képviselői.

Karl Krause Leipzig.

Főképviselet
Ausztria-Magyar-
ország részére:

PAUL BECKERT
WIEN
IV., Starhemberg-
gasse 24.

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ
ÉS GÉPGYÁR RÉSZV.-TÁRSULAT
BUDAPESTEN.

Különleges gyártmányai:

GÁZMOTOROK,

álló vagy fekvő, egy vagy két hengerrel,
melyek következő előnyökkel bírnak: olcsó
ár, igen kevés gáz-fogyasztás, a tolatyú
elhagyása, kis térfogat, csekély súly, nyu-
godt s egyenletes járás, javítás csak ritkán
fordúlhat elő s ez is igen egyszerűen és
könnyen eszközölhető.

→ TURBINÁK ←

a helyi viszonyok szerint szerkesztve.

TRANSMISSIÓK

(közlőművek) és mindennemű építési és
gépezési munkák.

Electromos világítási berendezés
és erőátvitel nagyobb távolságra is,
saját kipróbált rendszerük szerint.

Ajánlja magát minden nagyságú
teljesen felszerelt (complett)

TÖMÖNTŐDÉK BERENDEZÉSÉRE

és
TÖMÖNTŐ-GÉPEK,
elkészítésére.

August Siegfried

NÜRNBERG-BÉCS

GYÁR:

BÉCS, MAXIMILIANSTRASSE 14. SZ.

Legújabb és legezészerűbb eszközök.

LEGJOBB AJÁNLATOK.

Mindennemű műszaki tanácsok nyújtanak.

Arjegyzékek díjmentesen.

Papírvágó Gépek,

Simitó Sajtók * Könyvkötő-Sajtók * Simitó Hengerművek

LYUKASZTÓ- (PERFORIROZÓ-) GÉPEK,

Papirlemez- és Carton-Öllők,

ARANYOZÓ-GÉPEK,

Könyvgerinczsajtoló - Gépek

stb. stb.

Budapesti képviselők:

MÜLLER TESTVÉREK

V. ker., Nagyköröna-utca 3.

BÉPVÁROSOK
JEANRENAUD
BÉCS & COMP.
X. Himbingerstr. 47.

Egész Nyomdai Berendezések

jutányosan és gyorsan

foganatosíttatnak.

Első Magyar

Betüöntőde

Részvény-
Társaság.

BUDAPEST

VI. ker., Desseffy-utca 32., saját házában.

**

Folyton dúsz raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

Könyv- és Gzimirásokban

továbbá

KÖRZETEK ÉS KIZÁRÁSOK

a legkülönfélébb ékítmények

ÉS EGYÉB

NYOMDAI FELSZERELVÉNYEK BEN

Galvanoplastika. * Tömöntőde.

Nyiregyháza. Jóha Elek. Piringer János.	Resicza. Eisler József. »Reschitzaer Zeitung«.	Szamos-Ujvár. Gör. k. püspöki nyomda. »Auróra« nyomda.	Szered. Sternner Dávid.	Turóc-Szt.-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Nyitra. Huszár István. Iritzter Zsigmond. özv. Neugebauer Anna. Reichele Lipót.	Rimaszombat. Gyorfy Pál. Szűcs László. Rábely Miklós.	Szakolcza. Skarnitzl örökösei.	Szerencs. Simon J.	Ujpest. Kaczander és Fuchs. Steiner Károly.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Rózságy. Kovács Mihály.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikes Antal. Sápszky János	Szigetvár. Schlesinger J.	Ujvidék. Fuchs Ágoston. Hirschenhauser és Reitzer. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzén. Popovics testvérek. Pavlovics és Jociés.
Orosháza. Veres Lajos. Altstädter M. J.	Salgó-Tarján. Fiedler A.	Szász-Régen. Burghard R. Sebesch Károly.	Szolnok. Bakoss István. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. Szolnoki Híradó.	Ungvár. Fésüs József. Gelliss Miksa. »Kelet« nyomdája. Székely és Illés.
Ó-Becse. Lőwy Lajos.	Sárvár. Jakoby Bálint.	Szász-Sebes. Stegmann J. Winkler Vilmos.	Szombathely. Bertalanffy J. Gábel A. Kramer M. Seiler II. özvegye.	Ujverbász. Berkovics Márk fiók- nyomdája.
Ó-Kanizsa. Schwarz A.	S.-A.-Ujhely. »Zempléne« nyomdája. Lőwy Adolf. Landesmann és társa.	Szászváros. Fuhmann R. »Minervae« nyomda.	Tab. Pfeifer Ignác.	Vác. Mayer Sándor.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. részvt.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája.	Szatmár-Nemeti. Molnár János. Nagy Lajosné. »Pázmány« könyvnyomda. »Szabadsajtó« nyomdája.	Tapoleza. Lőwy B.	Vág-Ujhely. Horovitz Adolf.
Paks. Rosenbattm Márk.	Segesvár. Jördens Testvérek. Horeth Frigyes.	Szeged. Bába Sándor. Eendrőnyi Lajos. Engel Adolf. Varnai Lipót.	Tata. Engländer Jakab. Kopasz J. özvegye.	Versecz. Wettl és Veronits. Kürchner J. özvegye. Kassanovits M. Füger Ida.
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Koszanics és Popovics. Wittigschlager C.	Schmeczbanya. Jürges A. özvegye.	Szeghalom. Uj. Kiss Ferencz.	Temesvár. Csanádmegyei nyomda. Délmagyarországi szövét- kezeti nyomda. Freund Gyula. Magyar Testvérek. Steger Ernő. »Posaune« nyomdája. Uhrmann Henrik. Veres Samu. Weisz J. Stern Gusztáv.	Veszprém. Krausz A. Fia. »Petőfi« nyomda.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Armin. Reform. főisk. nyomda.	Sepsi-Szt.-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Szegzárd. Báter János. Ujfalussy Lajos.	Tisza-Füred. Löw Samu.	Zala-Egerszeg. Tahy Róza. Breisach Samu.
Pécs. Engel Lajos. Lyceumi nyomda. Tajts József. Tajts Mihály.	Siklós. Lőwy Miksa. Harangozó és Pandurovits.	Székelyhid. Kohn Sámuel.	Tolna. Selly József.	Zilah. Seres Samu.
Pécska. Ruber István.	Simonfőny. Jeruzsálem E.	Székely-Udvarhely. Becsek D.	Tolna-Szántó. Szabó Miklós.	Zályom. Nádossy G.
Perjámos. Pirkmayer K.	Sopron. Breiner G. és fia. Litfass Károly. Romwalter K. és Fia. Rónai Frigyes.	Székesfejérvár. Márián Gy. »Pannonia« nyomdatárs. (Kálmán Gyula.) Singer E. Számmer Imre. Számmer Kálmán. »Székesfeh. és Vidéke« ny. Kaufmann Fáni.	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede.	Zombor. Bittermann A. Muzsik A. Obláth R.
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer K. Bick Ábrahám. Brég János. Freistadt B. utóda. Grünfeld Lipót. Stampfel, Eder és társa. »Westungarischer Grenz- bote« nyomdája. Wigand K. F.	Stájerlak. Rose V.	Szentes. Jámbor Tivadar. Sima Ferencz. »Szentes és Vidéke« nyom- dája.	Topolya. Schwarz M.	Zsolna. Áldori Manó.
Putnok. Gaertner Ignác.	Sümege. Nobel Ignác.	Szenicz. Beto János és Tsa.	Torda. Pollak Móricz.	Zsombolya. Kaufmann F.
	Szabadka. Bittermann J. Schlesinger Sándor. Székely Simon. Kardos F.		Török-Szt.-Miklós. Fuchs Jakab.	Zsolna. Áldori Manó.
			Trencsén. Gansl Lipót. Skarnitzl Fr.	

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovár. Fleischmann F.	Illok. Wortmann A.	Petrinja. Pirnat A.	Varasd. Platzer J. és fia. Stiffer J. B.	Fischer F. Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Gy. Kugli és Deutsch. Scholz és Kralj. »Národne Novine« ny.
Broód. Schuhmann H.	Kaproncza. Lostinđer.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovec. Trumić Szilárd.	Zengg. Luster Henrik.
Buccari. Desselbrunner R.	Karlóca. Pavlovics K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec A.	Zimony. Grabovačky M. Sopron J. C. Baics S.
Diakovar. Egyházmegyei nyomda.	Károlyváros. Hauptfeld K. Prettner J. N.	Sziszek. Fántó Adolf. Jünker H.	Vukovár. Jancsik E. Kiefer N.	Zsid. Maukovics P.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schaffer Alajos.	Körös. Neuberg Gusztáv.	Susak. Lukanovics N.	Zágráb. Albrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	
Gospic. Zsuppan M.	Mitrovicza. Trumić K. Trumić M.	Uj-Gradiska. Schlebel A.		

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédék egyletei.

Magyarország.

Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Egyeszy Géza; számvivő Steiner Adolf. Egyleti helyiség: Budapest, VIII., Stáhly-utca 1. Az egylet a központ kivül a következő kerületekre oszlik: **Arad:** Elnök: Kiss Gyula; pénztárnok: Lövey Nándor. **Brassó:** Elnök: Goldschmidt Viktor; pénztárnok: Merkl János. **Déveczen:** Elnök: Kenderessy Lajos; pénztárnok: Török Ferencz. **Győr:** Elnök: Nagy Kálmán; pénztárnok: Fekete Ferencz. **Kassa:** Elnök: Rósa Vikt.; pénztárnok: Nagy Sándor. **Kolozsvár:** Elnök: Ajtai K. Albert; pénztárnok: Gombos Ferencz. **Nagy-Várád:** Elnök: Lang József; pénztárnok: Boncze Tivadar. **Pécs:** Elnök: Taizs József; pénztárnok: Rovatsek J. **Pozsony:** Elnök: Kalteisz J.; pénztárnok: Dirmeier Nándor. **Szeged:** Elnök: Várnai L.; pénztárnok: Popovics Bazil. **Temesvár:** Elnök: Freta János; pénztárnok: Mangold Sándor.

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-részvény-társaság).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékonyági köre.

Elnök: Concha Károly (Hornvánszky V. könyvnyomdája, V., Arany János-utca 1).

Budapesti gépmesterek és nyomók köre.

Elnök: Hoffmann Kelemen (Hungária-nyomda, V., váci-körút 34. sz.)

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Sitté József (Pester Lloyd nyomdája).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődeje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitel-szövetkezete.

Elnök: Schwind Béla (Pester Lloyd nyomdája).

»Ebredés«-dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-részvénytárs.)

»Typographia«-dalkör.

Elnök: Galateo Béla (Államnyomda).

A nagyszabeni könyvnyomdászok egylete.

Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Horvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografsko društvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Timet István (Részvénytársaság), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Kaspar Ferencz. Egyleti helyiség: Bécs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Wituk János, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografská Beseda«. Elnök: Krunert Károly. Egyleti helyiség: Prága, Smečkágasse 26.

Felső-Ausztria. A felső-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (Wimmer-féle könyvnyomda). Linzben.

Gálcország. Galieziai könyvnyomdász-egyesület. (Towarzystwa drukarzy), »Sila« (Erő), Krakóban. — Könyvnyomdász- és kőrajzoló-egylet (Towarzystwo drukarzy i litografów) »Ognisko« Krakóban. Mindkét egyletnek elnöke: Szyjowski András, I. egyesületi nyomda. Egyleti helyiség: Ringplatz 12, III.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzolók és könyvnyomók egylete. Az egylet elnöke: Pressien Ferencz (Bertschinger-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzolók és könyvnyomók egylete. (Društvo tiskarjev, kamnopicsev in kamnotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: Breskvar L. (Blasnik-féle könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klíma Károly, Thalgsasse 5, Brünnben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyező-egylete. Elnök: Reyer Ferencz (Kiesel-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Pelikán János (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyező-egylete. Elnök: Polheim Károly (Withalm-féle könyvnyomda), Grácban.

Szilészia. A sziléziai könyv- és kőnyomdászok és rajzolók egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Dlabaczek Károly, Salzgsasse 31. I.

Tirol és Vorarlberg. A tirol-i és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Zemmer József (Rauch-féle könyvnyomda), Innsbruckban.

Európa többi országai.

Belgium. Fédération typographique. (Belgischen Bockdrokkersbond.). Elnök: Fleurmann L.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Bulgarsko Typografsko društvo.) Elnök: Čolakow Tódor, »Drzaven Vestnik« kiadóhivatala, Szófiában.

Dánia. Typografiske Forening i København. Elnök: Peterson V., Bornings Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdája), Kolding (Jütland).

Franciaország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság székhelye: Páris, 15, Rue de Savoie. Állandó elnök nincs.

Luxembourg. Luxembourgi nyomdász-egylet. (Société typographique luxembourgeoise.) Elnök: Bous Gusztáv, St.-Paulus-nyomda.

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Solmsstrasse 31., III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Hans Fr., Blygonsstrasse 24, II., Strassburg-Neudorf.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P. »Dagbladet« nyomdája Kristianiában.

Olaszország. Associazione fra gli operai tipografici italiani per l'introduzione e l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1, Milánóban.

Oroszország. Nyomdásztársaság Rigában. A levelek Wagner Józsefhez, Häcker-féle nyomda, czírnendők.

Románia. »Gutenberg«, a nyomdai munkások általános, kölcsönös segélyező-egylete. (Societate generala de ajutor reciprocu a lucratorilor tipografici din România.) Elnök: Nicolae Jonescu, Socecu-nyomdásza, Strada Berzii 136, Bukarest.

Svájc. Svájci nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Frank-Lymane Jean Fluntern-Zürichben. — Société fédérative des typographes de la Suisse romande. Központi elnök: Ott Károly, a »National« nyomdájában Chaux-de-Fonds-ban.

Svédország. Svenska Typografiförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: G. Edin, »Aftonbladet« Stockholmban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Družina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Milan J. Ilić, Belgrádban.

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állnak velünk kölcsönösben.